

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen luontomatkailusuunnitelma 2011

Anna Meriruoho
PL 81 (Veteraanikatu 5)
90101 Oulu
anna.meriruoho@metsa.fi

Översättning: Translatinki Oy

Kansikuva: Merenkurkun saariston maailmanperintöön voi tutustua esimerkiksi opastetulla risteilyllä Valassaarten majakkasaarelle. Kuva: Metsähallitus/ Anna Meriruoho

© Metsähallitus 2011

ISSN-L 1796-2943
ISSN 1796-2943 (Verkkajulkaisu)
ISBN 978-952-446-917-3 (pdf)

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen luontomatkailusuunnitelma 2011

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

METSÄHALLITUS

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	3.8.2011
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	22.6.2011
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	3877/52/2011
SUOJELUALUETYYPPI/ SUOJELUOHJELMA	maailmanperintö (luontokohde), Natura 2000 -alue (SPA, SCI), yksityinen luonnonsuojelualue, hylkeidensuojelualue, vanhojen metsien suojelualue, rantojensuojeluohjelma, vanhojen metsien suojeluohjelma, lintuvesien suojeluohjelma, valtioneuvoston periaatepäätös Mikkeliisaarten suojelusta, Baltic Sea Protective area, Ramsar-alue, Suomen kansallismaisema, kansallisesti arvokas maisema-alue		
ALUEEN NIMI	Merenkurkun saariston maailmanperintöalue		
NATURA 2000-ALUEEN NIMI JA KOODI	Merenkurkun saaristo FI0800130, Ängesholmen F10800160		
ALUEYKSIKKÖ	Pohjanmaan luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Anna Meriruoho		
JULKAISUN NIMI	Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen luontomatkailusuunnitelma 2011		
TIIVISTELMÄ	<p>UNESCO:n maailmanperintökomitea hyväksyi Merenkurkun saariston maailmanperintöluetteloon vuonna 2006, ja Merenkurkun saaristo muodostaa yhdessä Höga Kustenin kanssa luonnonperintökohteen.</p> <p>Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen ensimmäinen luontomatkailusuunnitelma laadittiin yhdessä sidosryhmien ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Suunnitelma toimii Merenkurkun saariston matkailun ja virkistyskäytön kehittämisen apuvälineenä. Suunnitelman tavoitteena on kehittää Merenkurkun saaristoa kestävä matkailun kohteena niin, että alueen luonto- ja kulttuuriarvot säilytetään ja paikallisyhteisön sosiaalinen kudos ei kärsi. Suunnitelma sisältää menetelmän, jolla matkailun aiheuttamia taloudellisia, sosiokulttuurisia ja ekologisia vaikutuksia jatkossa seurataan ja matkailun kestävyys turvataan.</p> <p>Merenkurkun saariston matkailullisiksi vetovoimatekijöiksi tunnistettiin jääkauden muokkaama maisema, monimuotoinen luonto, rikas paikalliskulttuuri sekä kävijöiden hyvinvointia tukevat palvelut ja harrastusmahdollisuudet. Merenkurkun saaristo onkin houkuttellut jo pitkään lähiseudun asukkaita viettämään lomaa ja veneilemään alueella. Maailmanperintöalueen matkailu on säilynyt pienimuotoisena, vaikka alueelle on arvioitu suuntautuvan vuosittain 338 000 käyntiä. Kävijöiden rahankäytöstä maailmanperintöalueen kuntiin aiheutuviksi paikallistaloudelliseksi vaikutukseksi on laskettu 20,9 miljoonaa euroa ja 250 henkilötyövuotta vuonna 2010.</p> <p>Merenkurkun saaristolle laaditun vision 2020 mukaan se on geologisten ja maisemallisten arvojen sa takia ainutlaatuinen ja laajalti tunnettu maailmanperintökohde, joka tarjoaa asukkailleen viihtyisän ja vetovoimaisen elinympäristön sekä aitoja elämyksiä vierailijoille. Merenkurkun saariston matkailun kehittämisessä panostetaan matkailupalveluiden laadun parantamiseen, maailmanperintöarvojen esiin tuomiseen ja paikallisuuden kunnioittamiseen. Alueen opastusta, asiakaspalvelua ja yritysten kanssa tehtävää yhteistyötä tiivistetään. Tuotekehityksessä luodaan maailmanperintöarvoja vahvistavia tuotteita asiakaslähtöisesti. Myös maailmanperintöalueen tunnettuutta sekä saavutettavuutta parannetaan. Paikallisyhteisölle tarjotaan osallistumismahdollisuuksia kaikessa matkailun suunnittelussa, tuotannossa ja kehittämisessä.</p>		
AVAINSANAT	Merenkurkun saaristo, maailmanperintö, kestävä matkailu, luontomatkailu		
MUUT TIEDOT	Suunnitelma on tehty osana Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston ja Svenska kulturfondetin rahoittamaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2007–2013 kuuluvaan hanketta ”Luontomatkailun edellytysten kehittäminen Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella” (Unik 3384).		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 109		
ISSN-L	1796-2943	ISBN (PDF)	978-952-446-917-3
ISSN (VERKKOJULKAISU)	1796-2943		
SIVUMÄÄRÄ	54 s.	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAIKKA	
JAKAJA	Metsähallitus, luontopalvelut	HINTA	

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	3.8.2011
UPPDRAGSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	22.6.2011
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	3877/52/2011
TYP AV SKYDDSOMRÅDE/ SKYDDSPROGRAM	världsarv (naturobjekt), Natura 2000-område (SPA, SCI), privat naturskyddsområde, säl-skyddsområde, gammelskogsskyddsområde, strandskyddsprogrammet, programmet för skydd av gamla skogar, programmet för skydd av fågelrika sjöar och havsvikar, statsrådets principbeslut för skyddet av Mickelsörarna, Baltic Sea Protective Area, Ramsar, Finlands nationallandskap, nationellt värdefullt landskapsområde		
OMRÅDETS NAMN	Världsarvet Kvarkens skärgård		
NATURA 2000-OMRÅDETS NAMN OCH KOD	Kvarkens skärgård FI0800130, Ängesholmen F10800160		
REGIONENHET	Österbottens naturtjänster		
FÖRFATTARE	Anna Meriruoho		
PUBLIKATION	Naturturismplan för världsarvet Kvarkens skärgård 2011		
SAMMANDRAG	<p>År 2006 upptog UNESCO:s världsarvskommitté Kvarkens skärgård på sin lista över världsarv. Tillsammans med Höga Kusten bildar Kvarkens skärgård ett naturarv.</p> <p>Den första naturturismplanen för världsarvet Kvarkens skärgård har utarbetats i samråd med intressentgrupper och samarbetspartner. Planen fungerar som ett hjälpmedel i utvecklingen av turismen och rekreationen i Kvarkens skärgård. Planens målsättning är att utveckla Kvarkens skärgård som ett resmål för hållbar turism på ett sådant sätt att områdets natur- och kulturarvet bevaras och lokalsamhällets sociala band inte tar skada. I planen ingår en metod med vilken turismens ekonomiska, sociokulturella och ekologiska effekter kan följas upp och turismens hållbarhet kan tryggas.</p> <p>Kvarkens skärgårds turistmässiga attraktionsfaktorer är dess landskap som formats av istiden, den mångsidiga naturen, den rika lokalkulturen samt service och aktiviteter som bidrar till besökarnas välbefinnande. Kvarkens skärgård har redan länge lockat invånarna i närområdet att tillbringa sin semester och båtsäsongen i området. Turismen i världsarvsområdet har bevarat sin småskalighet trots att området har uppskattats få cirka 338 000 besök varje år. Effekterna av besökarnas penninganvändning på lokalekonomin i kommunerna i världsarvsområdet har beräknats uppgå till 20,9 miljoner euro och 250 årsverken år 2010.</p> <p>Enligt den vision som gjorts upp för området för år 2020 är Kvarkens skärgård ett välkänt världsarv med ett unikt geologiskt landskap som erbjuder en attraktiv miljö för invånare och genuina upplevelser för besökare. Vid utvecklandet av turismen i Kvarkens skärgård satsar vi på att förbättra kvaliteten på turisttjänsterna, föra fram världsarvsstatusen och respektera det lokala. Guidningen, kundservicen och samarbetet med företagen i området intensifieras. Inom produktutvecklingen skapas kundinriktade produkter som förstärker världsarvsstatusen. Även kännedomen om världsarvsområdet och dess tillgänglighet förbättras. Lokalsamhället erbjuds möjligheter att delta i all planering, produktion och utveckling av turismen.</p>		
NYCKELORD	Kvarkens skärgård, världsarv, hållbar turism, naturturism		
ÖVRIGA UPPGIFTER	Planen är en del av projektet ”Utvecklingen av naturturismen i världsarvet Kvarkens skärgård” (Unik 3384) som hör till ”Programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland 2007–2013” och finansieras av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling.		
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Forststyrelsens naturskyddspublikationer. Serie C 109		
ISSN-L ISSN (ONLINE)	1796-2943 1796-2943	ISBN (PDF)	978-952-446-917-3
SIDANTAL	54 s.	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	TRYCKERI	
DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster	PRIS	

DOCUMENTATION PAGE

PUBLISHED BY	Metsähallitus	PUBLICATION DATE	3.8.2011
COMMISSIONED BY	Metsähallitus	DATE OF APPROVAL	22.6.2011
CONFIDENTIALITY	Public	REGISTRATION NO.	3877/52/2011
TYPE OF PROTECTED AREA/CONSERVATION PROGRAMME	World Natural Heritage Site, Natura 2000 Area (SPA, SCI), privately owned conservation area, seal sanctuary, conservation area for old-growth forests, protection programme for shores, protection programme for old-growth forests, protection programme for bird-rich lakes and sea bays, protection decision on Mickelsörarna by the Government, Baltic Sea Protective Area (BSPA), Ramsar Convention for Wetland, national landscape of Finland, nationally valuable landscape area		
NAME(S) OF PROTECTED AREA(S)	The Kvarken Archipelago		
NATURA 2000 SITE NAME(S) AND CODE(S)	Merenkurkun saaristo FI0800130, Ängesholmen F10800160		
REGIONAL UNIT	Ostrobothnia Natural Heritage Services		
AUTHOR(S)	Anna Meriruoho		
TITLE	Sustainable Tourism Development Strategy for Kvarken Archipelago World Heritage Site 2011		
ABSTRACT	<p>UNESCO's World Heritage Committee included the Kvarken Archipelago on the World Heritage List in 2006. The Kvarken Archipelago forms a natural heritage site together with the High Coast.</p> <p>The present Sustainable Tourism Development Strategy for the Kvarken Archipelago World Heritage Site was drawn up together with the interest groups and partners. The strategy functions as a tool for the development of tourism in and the recreational use of the Kvarken Archipelago. The strategy's objective is to develop the Kvarken Archipelago as a sustainable tourism destination so that the site's natural and cultural values are retained and the host community's social fabric does not suffer. The strategy contains a method with which the economic, socio-cultural and ecological effects caused by tourism will be monitored and the sustainability of tourism will be ensured in the future.</p> <p>The landscape shaped by the Ice Age, the biodiversity, the rich local culture and the services and outdoor activities promoting the visitors' wellbeing were identified as the tourist attractions for the Kvarken Archipelago. Consequently, the Kvarken Archipelago has, for a long time, attracted the residents of the surrounding region to take a holiday in the area or go boating there. The tourism within the world heritage site has remained on a small scale, although it has been estimated that 338,000 visits are made to the site each year. The effects on the local economy caused by the world heritage site visitors' spending have been calculated as MEUR 20.9 and 250 person-years in 2010.</p> <p>According to the vision for the Kvarken Archipelago in 2020, the Kvarken Archipelago, due to its geology and landscape values, is a unique and widely known World Heritage Site which offers its residents a pleasant and attractive living environment as well as genuine experiences for visitors. The development of tourism within the Kvarken World Heritage Site is focused on improving the quality of the tourist services, the visibility of the world heritage values and respect for locality. The communication and customer service concerning the site, as well as the work carried out with the enterprises, is being intensified. Customer-oriented products that strengthen the world heritage values are being created in the product development. The visibility and accessibility of the world heritage site is being improved. The local community is being provided with opportunities to participate in all of the planning, production and development of tourism.</p>		
KEYWORDS	Kvarken Archipelago, world heritage, sustainable tourism, nature-based tourism		
OTHER INFORMATION	The present strategy has been drawn up as part of the project named the Development of Nature Tourism within the Kvarken Archipelago World Heritage Site (Unik 3384). The project has obtained funding from the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and Svenska kulturfonden (Swedish Cultural Fund in Finland). The project is part of the Rural Development Programme of Mainland Finland 2007-2013.		
SERIES NAME AND NO.	Nature Protection Publications of Metsähallitus. Series C 109		
ISSN-L	1796-2943	ISBN (PDF)	978-952-446-917-3
ISSN (ONLINE)	1796-2943		
NO. OF PAGES	54 pp.	LANGUAGE	Finnish
PUBLISHING CO.	Metsähallitus	PRINTED IN	
DISTRIBUTOR	Metsähallitus, Natural Heritage Services	PRICE	

Esipuhe

Tämä luontomatkailusuunnitelma toteuttaa Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen visiota vuoteen 2020 sellaisena kuin se on määritelty Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen hallinto- ja kehityssuunnitelmassa (Metsähallitus 2009): *Merenkurkun saaristo on geologisten ja maisemallisten arvojensa takia ainutlaatuinen ja laajalti tunnettu maailmanperintökohde, joka tarjoaa asukkailleen viihtyisän ja vetovoimaisen elinympäristön sekä aitoja elämyksiä vierailijoille.* Hallinto- ja kehityssuunnitelmassa hahmotellut yleisluonteiset matkailua edistävät tavoitteet ovat konkretisoituneet tässä suunnitelmassa toimenpiteiksi.

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen matkailun kehittämistavoitteet on luontomatkailusuunnitelmassa esitelty selkeästi ja samalla Merenkurkun saariston matkailulle on seuraavaksi kymmenvuotiskaudeksi määritetty mm. seuraava tavoite: "Merenkurkun saaristo on aitojen luonto- ja kulttuurielämysten lähde. Korkealaatuiset matkailupalvelut ja kaunis saaristolaismaisema luovat raamin ymmärtää ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta, vaikuttua jääkauden vaikutuksista ja mahdollisuuden virkistäytyä ja hiljentyä."

Merenkurkun saaristosta halutaan siten muodostaa Suomen maailmanperintökohteiden kestävän matkailun lippulaiva. Matkailupalvelujen tuotanto ja kehitystyö kytketään lujasti paikallisuuteen ja seudun kulttuuriperintöön – myös kielelliseen perintöön, koska aluetta pidetään ainutlaatuisena ruotsinkielisenä alueena – niin että maailmanperintöarvo vahvistuu ja työ saa paikallista jalansijaa. Matkailun tehtävänä on tukea saariston toimeentulomahdollisuuksia sekä kylien elinvoimaa. Maailmanperintöalueella käynnin on oltava helppoa ja matkailuelinkeinon taloudellisesti kannattavaa.

Merenkurkun saariston ja Höga Kustenin on oltava kansainvälisesti tunnettuja ja houkuttelevia matkakohteita. Edellytykset laadukkaalle luontomatkailulle ovat parhaimmat mahdolliset, samalla kun paikallisuus sekä paikallisen kasvuvoiman huomioon ottaminen luovat edellytyksiä paikalliselle ja maailmanlaajuiselle yhteistyölle, johon myös paikallinen väestö on osallisena. Matkailuala toivottaa tervetulleeksi niin maailmanmatkajat kuin paikalliset koululaisretkeilijätkin. Lisäksi kunniatehtävänä on edistää maailmanperintöalueen molempien osien eli Höga Kustenin ja Merenkurkun saariston tunnettuutta eli kehittää rajoja ylittävää matkailua.

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen luontomatkailusuunnitelma on laadittu Luontomatkailun edellytysten kehittäminen Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella -hankkeen (Unik 3384) puitteissa, jota on rahoittanut Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013, jota puolestaan rahoitetaan Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta sekä kansallisin varoin. Lisäksi Svenska kulturfonden on tukenut hanketta taloudellisesti.

Kiitän kaikkia, jotka ovat omalla työllään ja tuellaan mahdollistaneet suunnitelman laatimisen ja aivan erityisesti työn päävastaavaa Anna Meriruohoa sekä markkinointiryhmää.

Olav Jern

maakuntajohtaja, maailmanperintöneuvottelukunnan puheenjohtaja

Sisällys

1 JOHDANTO.....	9
2 ALUERAJAUS JA SUUNNITELMAN TAVOITTEET	11
3 TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	13
3.1 Matkailun yleiset trendit.....	13
3.2 Matkailun keskeiset toimijat ja suunnitelmat Merenkurkun saaristossa	13
4 MERENKURKUN SAARISTON MAAILMANPERINTÖALUE MATKAKOORTEENA.....	16
4.1 Jääkauden jäljet	16
4.2 Elämää meressä ja merestä.....	17
4.3 Hyvinvointia luonnosta	19
5 MATKAILUN NYKYTILA	20
5.1 Kysyntä.....	20
5.2 Tarjonta.....	21
5.3 Opastusviestintä ja markkinointi	25
5.4 SWOT – Vahvuudet ja mahdollisuudet.....	27
6 MATKAILUN KESTÄVYYS	29
6.1 Kestävän luontomatkailun periaatteet	29
6.2 Matkailun kestävyden arviointi	31
7 MATKAILUN TAVOITETILA.....	32
8 TOIMENPIDEOHJELMA	40
8.1 Matkailu- ja retkeilypalvelut	41
8.2 Opastusviestintä ja käytön ohjaus	42
8.3 Matkailun markkinointi ja tuotekehitys.....	43
LÄHTEET	44
LIITTEET	
Liite 1 Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunnan kokoonpano 1.1.2011	47
Liite 2 Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunnan markkinointi- työryhmän kokoonpano 1.1.2011	48
Liite 3 Matkailun kestävyden seurannan mittaristo Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella	49
Liite 4 Suunnitelman päivitysvaiheessa huomioitavia seikkoja	53
Liite 5 Maailmanperintöalueella ja sen vaikutusalueella toimivia matkailuyrityksiä.	54

1 Johdanto

Luontomatkailusuunnitelman tarkoituksena on edistää Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen matkailua kestävän matkailun periaatteiden mukaisesti. Luontomatkailusuunnitelman avulla turvataan maailmanperintöalueen luonto- ja kulttuuriarvojen säilymistä, vahvistetaan kestävän luontomatkailun periaatteiden toteuttamista sekä edistetään tietoisuuden ja tunnettuuden kasvua maailmanperintöarvoista. Suunnitelman avulla kehitetään alueen opastusviestintää, parannetaan alueen saavutettavuutta ja nostetaan maailmanperintöalueen matkailupalveluiden ja -tuotteiden laatua.

Yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta (UNESCO 1972) nostaa hallinnan kannalta keskeiseksi alueen eheyden ja yhtenäisyyden (integriteetti) sekä säilyneisyyden (autenttisuus) ylläpitämisen. Maailmanperintöä on sen mukaan pidettävä kokonaisuutena, joka koostuu geologiasta, luonnon monimuotoisuudesta ja kulttuurista. Tämän suunnitelman tehtävänä on osaltaan vahvistaa Merenkurkun saariston yhtenäisyyttä ja säilyneisyyttä sekä kehittää alueen matkailua niiden pohjalta.

Merenkurkun saaristo muodostaa yhdessä Ruotsin Höga Kustenin kanssa maailmanperintökohteen. UNESCO eli Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön maailmanperintökomitea liitti Merenkurkun saariston Höga Kustenin maailman luontoperintökohteeseen kesällä 2006. Merenkurkku sai maailmanperintöalueen arvon ainutlaatuisten jääkauden seurauksena muodostuneiden geologisten ominaisuuksien ja maailman nopeimpiin kuuluvan maankohoamisen perusteella.

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen luontomatkailusuunnitelma ankkuroidaan kestävän matkailun viitekehykseen. Kestävästä matkailusta on lukuisia erilaisia määritelmiä. Tässä suunnitelmassa *kestävällä matkailulla tarkoitetaan taloudellisesti elinvoimaista matkailua, joka ei tuhoa resursseja, erityisesti fyysistä ympäristöä ja matkailukohteen yhteisön sosiaalista kudosta, joista matkailu on tulevaisuudessa riippuvainen* (Swarbrooke 1999, 13). Kestävä matkailu kiinnittää huomion matkailun suunnittelussa ja kehittämisessä sen taloudelliseen, sosiokulttuuriseen ja ekologiseen kestävyys lyhyellä ja pitkällä aikavälillä sekä eri aluetasoilla. Ideaalitalanteessa kestävyys näkökulma otetaan mukaan suunnitteluun matkailun kehittämisen alkuvaiheessa (Saarinen 1998).

Toinen luontomatkailusuunnitelman keskeinen käsite on luontomatkailu. Luontomatkailusta ei ole olemassa yhtä yhtenäistä, yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Tässä suunnitelmassa luontomatkailu käsitetään tavalla, joka on määritelty valtioneuvoston vuonna 2002 vahvistamassa luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämissuunnitelmassa (Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämistyöryhmä 2002): *Luontomatkailulla tarkoitetaan kaikkea luontoon tukeutuvaa matkailua. Hieman suppeammin määriteltynä luontomatkailua on sellainen matkailu, jonka yhteydessä virkistäydytään luonnossa. Luontomatkailu yhdistää luonnon virkistyskäytön ja matkailun. Luontomatkailussa luonto on merkittävä vetovoimatekijä tai toimintaympäristö. Luonnon virkistyskäytössä on luontomatkailua lähes kaikki se, mikä ei ole päivittäistä lähivirkistystä. Siten mm. matkailuun liittyvä loma-asuminen ja sen yhteydessä tapahtuva virkistyskäyttö katsotaan luontomatkailuksi.*

Maailmanperintöalueen matkailun suunnitteluprosessi voidaan jakaa karkeasti kolmeen vaiheeseen. Suunnittelu aloitettiin aluerajauksen ja suunnitelman tavoitteiden määrittelyllä (luku 2) ja toimintaympäristön (luku 3) ja maailmanperintöalueen matkailun nykytilan kuvauksilla (luku 5). Suunnittelun toisessa vaiheessa määriteltiin maailmanperintöalueen matkailulliset vetovoimatekijät (luku 4) ja arvioitiin matkailun kestävyttä nykytilakuvauksen pohjalta (luku 6). Viimeisessä, kolmannessa vaiheessa asetettiin tavoitetila maailmanperintöalueen matkailulle vuoteen 2020 ja

määritettiin kehittämistoimenpiteet (luku 8) tavoitetilaan pääsemiseksi matkailun nykytilaa ja vetovoimatekijöitä koskevan analyysin pohjalta.

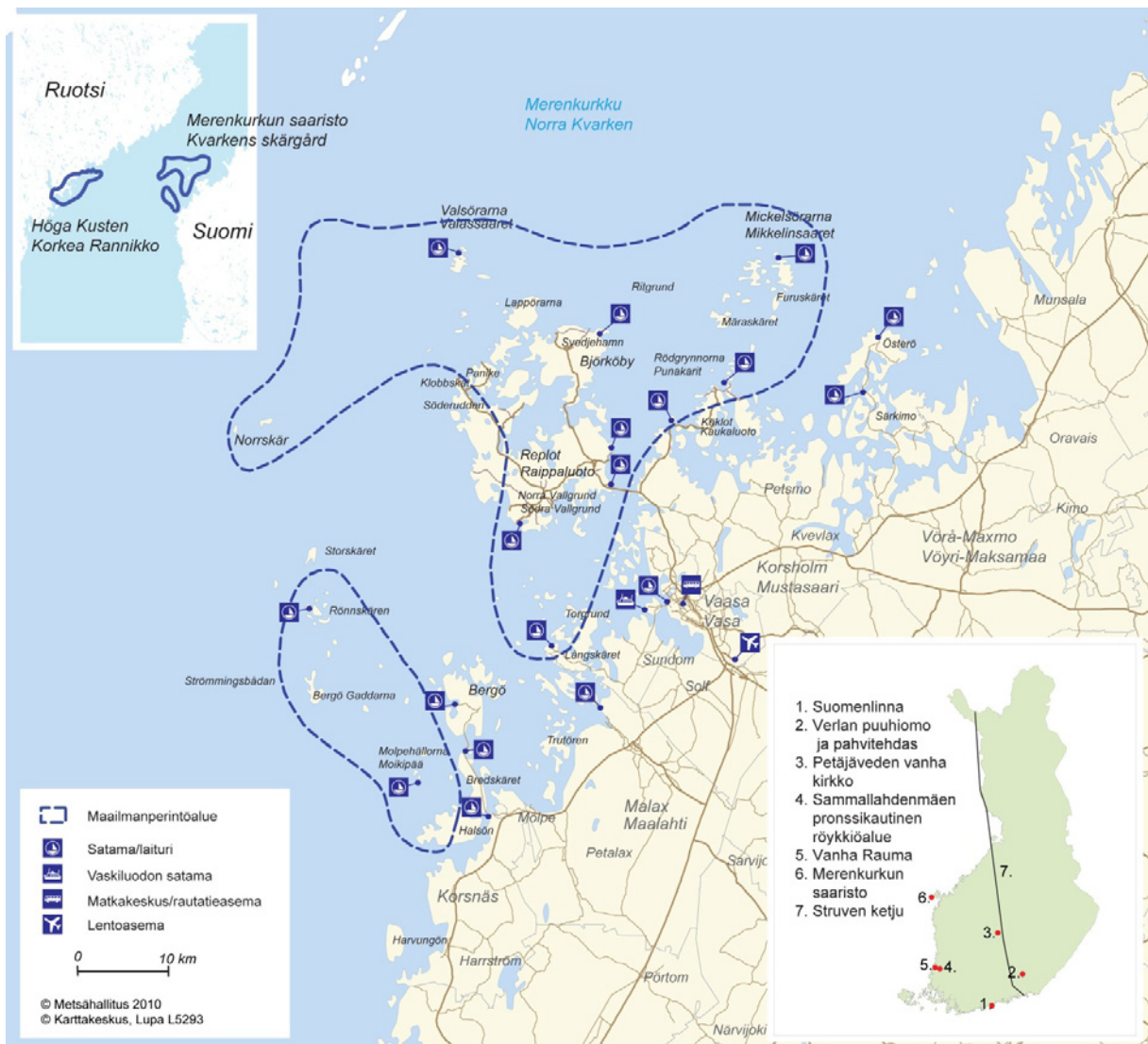
Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen luontomatkailusuunnitelmaprosessi käynnistettiin elokuussa 2009. Luontomatkailusuunnitelma työstettiin matkailutoimijoiden ja sidosryhmien kesken. Suunnitteluprosessista, suunnitelman kokoamisesta ja kirjoittamisesta vastasi erikoissuunnittelija Anna Meriruoho. Sekä Metsähallituksen Pohjanmaan luontopalveluiden Vaasan puistoalueen henkilökunta että erikoissuunnittelija Matti Tapaninen tukivat suunnittelua aktiivisesti koko prosessin ajan. Luontomatkailusuunnitelman ohjauksesta vastasi Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunnan markkinointityöryhmä. Neuvottelukunnan ja markkinointityöryhmän kokoonpano on kuvattu liitteissä 1 ja 2. Suunnitelma hyväksyttiin Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunnassa 22.6.2011 ja se päivitetään viimeistään viiden vuoden kuluttua. Luontomatkailusuunnitelman toteutusta ja vaikutusten suunnitelmallista seurantaan johtaa maailmanperintöneuvottelukunta.

2 Aluerajaus ja suunnitelman tavoitteet

Suunnitelmassa keskitytään Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen matkailun kuvaamiseen, suunnitteluun ja kehittämiseen (kuva 1). Suunnitelmassa tarkastellaan maailmanperintöalueelle suuntautuvaa ja maailmanperintöön tukeutuvaa matkailua. Aluetta ympäröivät kunnat huomioidaan maailmanperintöalueen vaikutusalueena muun muassa matkailupalvelutarjonnan näkökulmasta. Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen matkailun koordinointia ja markkinointia hoidetaan pääasiallisesti maailmanperintöalueen kuntien ja laajempien alueorganisaatioiden toimesta.

Edellisten alueulottuvuuksien lisäksi suunnitelmalla on kansallinen ja kansainvälinen ulottuvuutensa. Merenkurkun saaristo kuuluu kansalliseen UNESCO:n nimittämien suomalaisten maailmanperintökohteiden luetteloon. Muut Suomessa sijaitsevat kuusi kohdetta ovat kulttuuriperintökohteita. Luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön suunnittelussa käytetään valtakunnallisesti yhtenäisiä menetelmiä, joita ovat asiakasseuranta, kestävän luontomatkailun periaatteet, kumppaniviestintä ja matkailun kestävyysseuranta.

Kansainvälistä ulottuvuutta edustaa yhteiseen maailmanperintökohteeseen liittyvä yhteistyö Höga Kustenin kanssa sekä UNESCO:n kanssa tehtävä yhteistyö kestävän matkailun kehittämiseksi. Yhteistyö Höga Kustenin alueen toimijoiden kanssa on ollut tiiviimpää kuin Suomen eri maailmanperintökohteiden välinen yhteistyö, sillä niiden välillä on vahva yhteistyöperinne entuudestaan muun muassa yhteisten hankkeiden kautta.

Kuva 1. Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen sijainti ja Suomen maailmanperintökohteet. © Metsähallitus 2011, © Karttakeskus, Lupa L5293.

Suunnitelman tavoitteena on edistää Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen mahdollisuuksia ja edellytyksiä kestävä matkailun kohteena. Matkailun halutaan luovan toimeentulon mahdollisuuksia maailmanperintöalueen asukkaille ja vaikuttavan myönteisesti alueen elinvoimaisuuteen, elinkeinoelämän monimuotoisuuteen ja saariston kyläyhteisöjen säilymiseen vireinä ja ikärakenteeltaan elinvoimaisina. Maailmanperintöalueen luontomatkailusuunnitelman tehtävänä on lisätä kävijöiden tietoutta maailmanperintöarvoista sekä tehdä kohdetta tunnetuksi näistä erityispiirteistä. Tällä tavoin saariston maailmanperintöarvoja voidaan vahvistaa ja luoda niistä merkittävä aluetta tukeva kehitystekijä.

UNESCO edellyttää, että sen nimittämässä maailmanperintökohteissa noudatetaan kestävä matkailua. Merenkurkun saariston matkailussa halutaan säilyttää ja suojella luonnon monimuotoisuutta ja kulttuuriarvoja sekä perinteitä. Maailmanperintöalueella otetaan käyttöön menetelmä matkailun kestävyuden arvioimiseksi ja määritellään mittaristo kestävyuden seuranta varten. Lopuksi määritellään tavoitteet ja toimenpiteet Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen matkailun kehittämiseksi.

3 Toimintaympäristö

3.1 Matkailun yleiset trendit

Luontomatkailun on usein mainittu olevan kansainvälisesti nopeimmin kasvava ja kehittyvä matkailun muoto (esim. Fennell 1999, Weaver 1999, Koivula ym. 2005, 18). Sen on arvioitu kasvavan noin kymmenen prosenttia vuosittain. Luonto- ja kulttuuriperustaisen matkailun uskotaan kasvavan entisestään länsimaisen väestön ikääntyessä ja matkailijoiden etsiessä uudenlaisia ja vaihtoehtoisia matkakohteita ja tapoja matkustaa. Matkailijoiden rahankäyttö suuntautuu enenevässä määrin ohjattuihin aktiviteetteihin, sillä ihmisten luontosuhde muuttuu ja omatoimisuus luonnossa liikkumisessa vähenee kaupungistumisesta johtuen (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2010).

Suomen matkailustrategia 2020 (Valtakunnallinen matkailustrategiatyöryhmä 2006) nostaa esiin kolme merkittävää perustrendiä. Ympäristötietoisuuden korostuminen muuttaa matkailijoiden asenteita ja matkailuyritysten tulee ottaa entistä paremmin huomioon ympäristöasiat toiminnan kehittämisessä ja markkinoinnissa. Länsimaisen väestön ikääntyminen, sukupolvien väliset erot ja erilaiset elämäntavat johtavat siihen, että muodostuu uudenlaisia asiakasryhmiä, joiden tarpeet ja toiveet eroavat toisistaan. Tämä asettaa vaatimuksia toimialalle tunnistaa eri asiakasryhmät ja vastata niiden erilaisiin tarpeisiin. Internetin käytön kasvu helpottaa asiakkaiden perehtymistä matkakohteisiin etukäteen ja matkojen järjestämistä itsenäisesti. Se luo myös kuluttajille mahdollisuuden vertailla ja jakaa matkakokemuksiaan sosiaalisten medioiden kautta, mikä toimialan on otettava huomioon markkinoinnissa ja valmiudessa käsitellä asiakaspalautetta.

3.2 Matkailun keskeiset toimijat ja suunnitelmat Merenkurkun saaristossa

Tukena Merenkurkun maailmanperintöalueen matkailun kehittämisessä toimivat raamit, jotka UNESCO (2001) on määritellyt luonnonsuojelun ja kestävän matkailun yhteistyölle maailman luonnonperintökohteissa. Maailmanperintökomitea julkaisi kyseiset raamit maailmanperintökohteiden matkailun kasvun takia. Niiden tarkoituksena on tukea kohteiden hallinnointia, jotta matkailua voidaan hyödyntää luonnon suojelun ja kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi pitkällä aikavälillä.

Suomen matkailustrategia 2020 (Valtakunnallinen matkailustrategiatyöryhmä 2006) luo hyvät edellytykset Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen kehittämiseksi kansallisen ja kansainvälisen tason matkakohteena. Kansallisessa matkailustrategiassa läpikulkeva arvo on kestävä matkailu. Matkailun kehittämisen painopisteistä teemapohjaisten tuotteiden ja palvelujen kehittäminen soveltuu Merenkurkkuun erinomaisesti. Yhtenä kehitettävänä teemapohjaisena tuotekokonaisuutena strategiassa mainitaan vesistöihin keskittyvät sisävesi- ja rannikkoristeilyt, kalastus ja vuokraveneily/melonta.

Merenkurkun saariston luontomatkailusuunnitelma ei ole muusta maailmanperintöalueen ja sitä ympäröivien alueiden suunnittelusta ja aluekehityksestä irrallinen. Seuraavassa on listattu keskeiset paikalliset, alueelliset, maakunnalliset sekä valtakunnalliset suunnitelmat ja asiakirjat, jotka on huomioitu tässä suunnitelmassa. Suunnitelma tukeutuu niissä mainittuihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin.

- A Proposed Framework for the Development of Joint Cooperation on Nature Conservation and Sustainable Tourism at World Heritage Natural Sites (UNESCO 2001)
- Kestävän luontomatkailun periaatteet luonnonsuojelualueilla (Metsähallitus 2004)
- Suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteet (Metsähallitus 2010)
- Ohjelma luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi (Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämistyöryhmä 2002)
- Suomen matkailustrategia 2020 ja toimenpideohjelma vuosille 2007–2013 (Valtakunnallinen matkailustrategiatyöryhmä 2006)
- Pohjanmaan maakuntasuunnitelma 2040 (Pohjanmaan liitto 2010)
- Pohjanmaan maakuntaohjelma 2011–2014 (Pohjanmaan liitto 2011)
- Pohjanmaan maakunnan matkailustrategia vuosille 2003–2006 (Pohjanmaan liitto 2003)
- Informations- och marknadsföringsplan för världs naturarvet Kvarkens skärgård 2008 (Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunnan markkinointityöryhmä 2008)
- Marknadsföringsplan för världsarvet Kvarkens skärgård 2009–2020 (Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunnan markkinointityöryhmä 2009)
- Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen asiakaspalvelun ja opastuksen kehittäminen (Wallin 2010)
- Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen hallinto- ja kehityssuunnitelma 2009–2020 (Metsähallitus 2009)
- Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen kävijätutkimus 2009 (Meriruoho 2010)
- Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen yritystutkimus 2009 (Sarlin ym. 2010)
- Vaasan kaupungin matkailustrategia 2009–2015 (DesNetti Oy 2009)
- Björköby landskapsvårdsplan (Bonn 1998)

Merenkurkun saariston maailmanperintöalue sijoittuu Korsnäsin, Maalahden, Mustasaaren, Vaasan ja Vöyrin kuntien alueelle (taulukko 1). Kunnat kuuluvat Vaasan seutukuntaan. Noin puolet maailmanperintöalueen kokonaisalueesta on valtion hallinnassa ja puolet yksityisten henkilöiden, jakokuntien, kuntien ja yritysten omistuksessa. Suurin osa valtion omistuksessa olevista alueista on vesialueita ja kaiken kaikkiaan vain 1 % maailmanperintöalueen maa-alueesta on valtion omistuksessa. Maanomistusolojen pirstaloituneisuus luokkiin haasteita uusien rakenteiden ja reittien rakentamiselle. Yli puolet alueesta kuuluu Natura 2000 -verkostoon ja siitä 44 400 hehtaaria (vuonna 2008) on perustettuja luonnonsuojelualueita (Metsähallitus 2009). Suojelualueiden perustaminen on ollut kivulias prosessi. Toisaalta erityisesti maailmanperintöarvoa on pidetty merkittävänä seudullisena voimavarana sen luomien uusien mahdollisuuksien myötä.

Maailmanperintöalueen kunnissa on asukkaita yhteensä noin 70 000 ja itse maailmanperintöalueella asuu vakituisesti n. 2 500 asukasta. Maalahden, Mustasaaren ja Vöyrin asukkaista enemmistö on ruotsinkielisiä. Korsnäsin kunta on ruotsinkielinen. Matkailulla on toistaiseksi ollut suhteellisen vähäinen merkitys elinkeinorakenteessa Vaasan ulkopuolella, mutta maailmanperintöarvon saamisen jälkeen se on alkanut kasvattaa merkitystään saaristossa. Yleistiedot Merenkurkun saariston maailmanperintöalueesta on koottu taulukkoon 1.

Taulukko 1. Merenkurkun saariston maailmanperintöaluetta kuvaavat perustiedot.

MERENKURKUN SAARISTON MAAILMANPERINTÖALUE	
Perustamisajankohta	2006
Sijainti	Pohjanmaan maakunnassa, Korsnäsin, Maalahden, Mustasaaren ja Vöyrin kuntien sekä Vaasan kaupungin saaristoalueilla
Maailmanperintöalueen pinta-ala ja omistusolot	– 194 400 hehtaaria, josta 27 300 ha on maata – valtion yleisiä vesialueita 48 %, yksityisiä vesialueita 36 %, yksityisiä maa-alueita 14 %, valtion maa-alueita 1 % ja valtion yksityisiä vesialueita 1 % – 5 600 saarta ja luotoa – maapinta-ala kasvaa 100 hehtaaria vuosittain maankohoamisen seurauksena
Asukkaita	2 500
Asutut kylät	Björköby, Köklot, Norra Vallgrund, Raippaluoto, Södra Vallgrund, Söderudden

Merenkurkun maailmanperinnön hallinnon organisointi on kuvattu Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen hallinto- ja kehityssuunnitelmassa (Metsähallitus 2009). Ympäristöministeriö on antanut maailmanperintöön liittyvän alueellisen hallinto- ja kehittämistyön koordinoinnin Metsähallitukselle, jossa tehtävä sijoittuu Pohjanmaan luontopalveluihin. Lisäksi Merenkurkkuun on muodostettu alueellinen Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunta. Neuvottelukunnalla on kolme alatyöryhmää, joista markkinointityöryhmä keskittyy maailmanperintöalueen markkinoinnin ja matkailuelinkeinon kehittämiseen ja ohjaamiseen. Työryhmä koostuu maailmanperintöalueen kuntien, matkailuyritysten, Pohjanmaan Matkailun, Pohjanmaan liiton, Vaasan seudun Kehitys Oy:n (VASEK), Metsähallituksen, matkailuyhdistys Replot-Björkö Turism rf:n ja Raippaluodon saariston kotiseutuyhdistyksen edustajista.

Vaasan seudun yritykset yhdessä Vaasan ja Mustasaaren kuntien kanssa muodostavat Vaasan matkailun johtoryhmän, jolla on keskeinen rooli matkailun tuotteistamisessa, markkinoinnissa ja Vaasan kaupungin matkailustrategian toteuttamisessa. Pohjanmaan Matkailu ry on matkailumarkkinoinnin alueorganisaatio, joka vastaa Pohjanmaan alueen matkailun markkinoinnista, myynnistä ja kehittämisestä. Yhdistyksen toiminta-alue kattaa maailmanperintöalueen vaikutusaluetta huomattavasti laajemman alueen. Yhdistyksellä on 22 jäsenkuntaa ja -kaupunkia sekä noin 50 jäsenyrittäjä ja -yhteisöä. Vaasan seudun Kehitys Oy tekee yhteistyötä elinkeinoelämän, kuntien ja koulutussektorin kanssa seudun kilpailukyvyyn vahvistamiseksi ja matkailuyritystoiminnan kehittämisen tukemiseksi.

4 Merenkurkun saariston maailmanperintöalue matkakohteena

Merenkurkun saaristo tunnetaan vahvojen saaristolaiskylien alueena, jossa on runsaasti loma-asutusta ja veneilijöiden suosimia retkikohteita. Liikenneyhteydet Raippaluotoon ja Björköhön paranivat, kun Raippaluodon silta avattiin vuonna 1997. Silta on Suomen pisin ja siitä on muodostunut yksi alueen tunnetuimpia maamerkkejä. Vaasan keskustasta on matkaa sillalle 19 kilometriä. Maailmanperintöalueen eteläisempi osa koostuu merialueista, saariryhmistä ja saarista. Sinne ei ole olemassa tieyhteyksiä (kuva 1).

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen vetovoimatekijöitä kartoitettiin luontomatkailevuunnitelmaprosessin ensimmäisessä työpajassa 18.2.2010. Työpajaan osallistui yhteensä 24 maailmanperintöalueen toimijaa. Vetovoimatekijöiden kartoitus tehtiin viidessä pienryhmässä. Pienryhmät esittelivät oman ryhmän työskentelyn tulokset kaikille työpajan osallistujille. Alla esitetään yhteenveto Merenkurkun saariston matkailullisista vetovoimatekijöistä, joiksi työpajassa tunnistettiin:

1. maisema (alla: Jääkauden jäljet)
2. luonto ja kulttuuri (Elämää meressä ja merestä)
3. harrastusmahdollisuudet ja palvelut (Hyvinvointia luonnosta).

4.1 Jääkauden jäljet

Merenkurkun luonnolle on tyypillistä jatkuva maankohoaminen, kivikkoisuus, karikkoisuus ja matalat merenlahdet. Merenkurkun geologiset prosessit ovat olleet käynnissä miljoonia vuosia. Alueeseen ovat vaikuttaneet peräkkäin toistuneet jääkaudet ja lämpimämmät jaksot. Merenkurkun saariston maisema on saanut muotonsa viimeisen jääkauden aikana. Maailmanperintöalueella voidaan havaita erittäin hyvin jääkausien vaikutus maapallon luontoon ja maisemaan.

Merenkurkun saaristo on yksi Suomen kansallismaisemista. Saariston maisema sai muotonsa, kun mannerjää vei mukanaan vanhempia maalajeja ja rapautunutta kalliota sekä sekoitti ne moreeneiksi, jotka koostuvat erikokoisista kivistä, sorasta, hiekasta ja savesta. Jään sulamisvesi lajitteli ja kuljetti sittemmin osan aineksesta ja kasasi sen erilaisiksi kerrostumiksi. Maankohoaminen, aaltojen muovaama rantaviiva ja hitaasti kasvavat suoalueet muuttavat alueen luonnonmaisemaa yhä. Ihmisen toiminta, eroosio tai kasvittuminen eivät ole laajasti vaikuttaneet vedenalaisiin geologisiin muodostumiin.

Maankohoaminen muuttaa maailmanperintöalueen maisemaa jatkuvasti. Maankohoamista tapahtuu, kun maankuori pyrkii kohoamaan alkuperäiseen korkeuteensa paksun mannerjäätikön siirryttyä ja paineen vapauduttua. Tätä nykyä maankohoamisnopeus on kahdeksan millimetriä vuodessa, mistä johtuen maailmanperintöalueen maapinta-ala kasvaa vuosittain sata hehtaaria. Silmännähtävän muutoksen maisemassa voi nähdä ihmisen eliniän aikana. Mosaiikkimaisessa saaristossa merestä kohoaa uusia saaria, saaria yhdistyy, syntyy niemiä ja merenlahtia muuttuu fladoiksi, kluuveiksi, järviksi ja kosteikoiksi. Maankohoamisen seurauksena merestä kuroutuneet lahdet eli fladat (jotka ovat yhteydessä mereen yhden tai useamman kapean aukon välityksellä) ja kluuvit (joihin merivesi pääsee vain kovalla tuulella tai nousuveden aikaan) osoittavat nopeassa tahdissa vaikutukset, joita maankohoamisella on eläimistöön ja kasvillisuuteen. Niin ikään seudun tasaisuus ja maankohoaminen tarjoavat erinomaiset olot kosteikkojen ja soiden kehittymiselle.

Merenkurkun saaristolle toinen erityispiirre on erityyppisten moreeniselänteiden ja toisaalta tasaisten moreenialueiden sekä suurten kivipaasien ja siirtolohkareiden runsaus. Alueella esiintyy kolmen tyyppisiä moreeneja. Näyttävimmät samansuuntaiset ja vierekkäin sijaitsevat De Geer-moreenimaisemat (joita kutsutaan myös pyykkilautamoreeneiksi) avautuvat Mustasaassa sijaitsevassa Björköbyssä. Björköbyn pyykkilautamoreenit sekä Svedjehamnin venevajat toistuvatkin useiden Merenkurkkua esittelevien mainosten ja esitteiden kansikuvissa. Laajoja kivikko- ja lohkaralueita voi nähdä Bergön alavassa saaristossa. Valassaarten ja Mikkelinsaarten maisemaa hallitsevat kumpumoreenit ja epäsäännölliset moreeniselänteet. Lisäksi saaristossa voi nähdä pienialaisia ”pirunpeltoja” eli kivikkoja ja karkearakenteisia lohkaraita, joita aallokko, tyrskyt ja jää pääsivät muokkaamaan esteettä niiden noustessa merestä ensimmäisinä.

Merenkurkun äänimaiseman täyttävät linnunliverrys, lokkien kirkuna ja tiirojen räkytys, laineen liplatus, aaltojen pärskyntä ja myrskyävän meren pauhu, tuulen humina ja ujellus, lampaiden määkiminen ja ulapalta kantautuva venemoottorin puksutus. Talvella jäämassat kumahtelevat ja lumi narskuu kulkijan jalan alla lumivalkeassa maisemassa. Luonnonvalo luo voimakkaita kontrasteja, eivätkä saariston syrjäisimmille alueille yllä kaupungin valot.

4.2 Elämää meressä ja merestä

Merenkurkku on luonnoltaan rikas ja vaihteleva. Yleisin rantatyyppi on kivikkoinen ja lohkarainen moreeniranta, mutta alueella tavataan myös hiekka-, sora- ja kalliorantoja. Kasvillisuus muodostaa selkeitä vyöhykkeitä rannasta saarten sisäosiin päin. Saaria reunustavat usein ensin tyrnit ja harmaaleppävyöhyke, minkä jälkeen metsät kehittyvät koivuvaltaisiksi. Suurempien saarten keskiosat peittyvät kuusikoista ja varpu- ja katajanummista. Alueella on myös vanhoille metsille tyyppillisiä piirteitä. Merenkurkussa esiintyy jääkauden jäänteinä mm. kilkki ja valkokatka sekä kotoperäisiä lajeja, kuten pohjanlahdenlauha ja silmäruoho.

Merenkurkun saaristo on eliöstöltään vetovoimainen ja erinomainen elinympäristö mm. merilinnuille. Alueella pesivät muun muassa merikotka, riskilä, ruokki, lapasotka, pilkkasiipi ja selkälokki. Lisäksi Merenkurkun kautta muuttaa joka kevät ja syksy miljoonia lintuja. Kaloista tärkein harvinaisuus on uhanalainen merikutuinen harjus, jota ei tiettävästi esiinny maailmanlaajuisesti muualla kuin Merenkurkussa ja Perämerellä. Muista eläimistä harmaahylje ja norppa ovat vetovoimaisia ja kävijät haluavat päästä näkemään niitä niiden omassa elinympäristössään. Hylkeenseen liittyvät myös hylkeenpyyntiperinne ja hylkeen rasvasta tehdyt tuotteet, öljy ja liha, mikä luo mahdollisuuksia nivoa hylkeestä yhtenäinen matkailutuote.

Merenkurkun saariston matkailullista vetovoimaa on luonnon tarjoama rikkumaton rauha, saariston vähäinen asutus, avarat ja karut maisemat, suolaisen meriveden tuoksu ja puhtaat vedet. Saaristossa voi kokea aidon luonnon kosketuksen. Saaristossa vastakohtia ja tunnelmia luovat kävijöille vahvat vuodenajat, jolloin luonto näyttäytyy erilaisena. Saariston karuutta ja asuttamattomuutta täydentävät ihmisen ja luonnon vuosisatoja kestäneestä läheisestä vuorovaikutuksesta kertovat merkit.

Merenkurkun saaristossa on ollut ympärivuotista asutusta aina 1300-luvulta lähtien. Saariston asukkaat ovat harjoittaneet elinkeinonaan muun muassa kalastusta, hylkeenpyyntiä, maanviljelystä ja metsätaloutta. Myöhemmin merenkulku, luotsilaitos ja merivartiotoiminta ovat toimineet tärkeinä saaristolaisten työllistäjinä. Tätä nykyä Merenkurkun maailmanperintöalueen asukkaista moni työskentelee mantereella tai viettää saaristossa eläkepäiviään. Enemmistö saariston asukkaista on ruotsinkielisiä ja monella kylällä on oma murteensa, mikä luo suomenkielisille kotimaanmatkailijoille jännittävän vaikutelman ulkomaille matkustamisesta.

Saaristokylien yhteishenki on voimakas ja niiden yhdistystoiminta on vilkasta. Idyllisissä saaristolaiskylissä on säilynyt runsaasti historiasta ja kulttuuriperinnöstä kertovaa omaperäistä rakennus- ja käsityöperinnettä ja niissä voi aistia vanhan ajan tunnelman. Kävijät voivat vieraillla maailmanperintöalueella muun muassa Björköön ja Raippaluodon kotiseutumuseoissa sekä Granösundin kalastusmuseossa Södra Vallgrundissa. Björköbyn kalasatamassa Svedjehamnissa on vanha kalan suolaamo ja museo, Salteriet. Maailmanperintöalueen vaikutusalueella sijaitsee useita merellisestä historiasta ja perinteestä kertovia museoita (mm. Merenkurkun venemuseo Åminnessa, Bergön kotiseutumuseo ja Vaasan merimuseo), joissa esitellään ja säilytetään saariston kulttuuriperintöä.

Maailmanperintöalueen keskellä sijaitseva Björköbyn kylä on nimetty vuoden kyläksi vuonna 2000. Valtioneuvosto on valinnut kylän kansallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Maailmanperintöalueen kylät on tavallisesti rakennettu hyvän satamapaikan tuntumaan. Maan kohotessa satamien paikkoja on jouduttu siirtämään lähemmäs merta, ja esimerkiksi Björköbyssä sijaitseva vanha Bodbackin kalasatama venevajoineen muistuttaa kävijöitä merenkulun historiasta ja keskeisestä roolista kylien elämässä. Saarilla ja luodoilla laidunnetaan yhä kesäkuukausina lampaita. Metsätalous, niitto ja lampaiden laidunnus ovat monin paikoin vaikuttaneet kasvillisuuden ja puuston koostumukseen.

Merenkurkulla on ollut merkittävä rooli Suomen porttina länteen monissa historian vaiheissa. Ruotsin vallan aikana Björkön saaren asukkaiden velvollisuutena oli huolehtia postinkulusta ja virkamiesten kuljetuksesta Merenkurkun yli. Postinkulkuperinteestä kertoo yhä vuosittain järjestettävä Postisoutu-tapahtuma, joka soudetaan perinnealuksilla Björköbyn ja Ruotsin puolella sijaitsevan Hölmön välillä. Venäjän armeija on hyökännyt Merenkurkun yli Ruotsia vastaan kahdesti. Myöhemmin jääkäreiden etappitie kulki Merenkurkun yli, ja ensimmäisen maailmansodan aikana ihmisiä salakuljetettiin järjestäytyneesti Merenkurkun yli. Nuoret miehet pyrkivät silloin Ruotsin kautta Saksaan sotilaskoulutukseen. Talvisodan aikana Suomeen tuotiin elintarvikkeita, vaatteita ja sotatarvikkeita Uumajan ja Vaasan välisen jäätien kautta.

Maailmanperintöalueella on useita kulttuurihistoriallisesti arvokkaita ympäristöjä. Museovirasto on nimennyt kansallisesti merkittäviksi kulttuurihistoriallisiksi ympäristöiksi muun muassa Raippaluodon kirkonkylän, Björköbyn Svedjehamnin ja Valassaaret, Norrkärin, Ritgrundin, Rönnskärin ja Strömmingsbådanin. Arvokkaita rakennuksia ovat kirkot, rukoushuoneet, mäkituvat, luotsituvat, satamien venevajajat, ladot, kalamajat ja majakat. Kansainvälisten Korsholman musiikkijuhlien yhteydessä on järjestetty vuosittain kamarimusiikkikonsertteja, mikä on tuonut perinnettä uudenlaista käyttöä.

Luotsituvilla ja majakoilla on matkailullista vetovoimaa niiden merenkulun historian ja perinteen myötä. Rakennusperintökohteet kertovat myös oman aikansa rakentamistavoista ja niihin tehdyt muutokset ja korjaukset kasvattavat rakennukseen liittyvää kertomusta. Rakennusten käyttöön, samoin kuin Merenkurkun paikannimistöön, liittyy monia viehättäviä tarinoita ja persoonia, joita voi hyödyntää matkailun sisällöntuotannossa.

Useiden merenkulun historian kannalta merkityksellisten paikkojen ja rakennelmien luota löytyy merkkejä ihmisen varhaisimmasta toiminnasta alueella. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi merenkulkijoiden yöpymissuojat ja erilaiset rakennelmat, kuten jatulintarhat, ryssänuunit, pengermät, venevalkamat, kummelit, pookit ja kompassiruusut. Merenkulun vaarallisuudesta muistuttavat Merenkurkun pohjassa makaavat sadat laivan hylät, minkä vuoksi aluetta on kutsuttu myös laivojen hautausmaaksi.

4.3 Hyvinvointia luonnosta

Merenkurkun saaristossa voi harrastaa luontoliikuntaa ja käyttää palveluita, jotka pohjautuvat alueen luonnon ja kulttuurin vetovoimaan. Merenkurkun matalat, kalaisat vedet luovat erinomaiset edellytykset kalastusmatkailulle. Kalastuksesta kiinnostuneille matkailijoille on tarjolla koulutettujen kalastusoppaiden palveluita, ja alueella on hyvät puitteet harrastaa pilkkimistä, vetouisteluja sekä perho- ja viehekalastusta. Merenkurkkua markkinoidaan kalastusmatkailijoille haukiparatiisina, ”pike paradise”. Oma paikallinen erikoisuus on silakanonginta Raippaluodon sillalta.

Merenkurkun matkailupalvelutarjonta sekä luonto ja kulttuuri saavat monet matkailijat hakemaan alueelta henkistä ja fyysistä hyvinvointia. Maailmanperintöalueen vaikutusalueella toimivat yritykset järjestävät työntekijöilleen työkykyä ylläpitäviä ohjelmia sekä vierailleen virkistystä matkailun ohjelmopalveluyritysten tarjoamina. Saariston omista luonnonantimista, kuten kaloista, lampaista, marjoista ja sienistä, loihditaan matkailijoille herkullisia makuelämyksiä lähiruokaperinteellä.

Merenkurkun saaristoon ja sen erityispiirteisiin on mahdollista päästä tutustumaan risteillen esimerkiksi Svedjehamnista, Raippaluodon sillan kupeesta Fjärdskäristä, Bergöstä, Vaasan sisäsatamasta ja Maksamaan Västeröstä. Yksi vaihtoehtoinen tapa tutustua saaristoon on purjehtia tai soutaa perinteisen mallin mukaan rakennetulla postiveneellä. Risteilyt räätälöidään ryhmille tarvittaessa asiakkaan toiveiden mukaisesti. Risteilyille ja retkille on mahdollista tilata oma maailmanperintöopas, jonka avulla voi matkata sekä maailmanperinnön perusteisiin, nykyisyyteen että historiaan.

Merenkurkun suojaisat merenlahdet, salmet, kivikkoiset fladat ja matalat rannat tarjoavat melonnan harrastajille ainutlaatuiset edellytykset melontaan. Retkimelontaa voivat harrastaa niin ensikertalaiset kuin kokeneetkin kauemmas ulkosaaristoon melontamatkansa suuntaavat melojat. Talvella saaristossa voi retkiluistella, potkukelkkailla ja hiihtää jäitä pitkin saarille ja luodoille. Myös lintujen tarkkailu ja luontovalokuvaus ovat suosittuja luontoliikuntamuotoja.

Valtavat siirtokivilohkareet ovat innoittaneet kävijöitä harrastamaan boulderointia, jossa kiipeillään ilman varmistusköysiä. Maailmanperintöalueen luontopolut, vaellusreitit ja niiden varsilla olevat nuotiopaikat, venesatamat ja rakenteet tarjoavat retkeilymahdollisuuksia niin omatoimisille retkeilijöille, veneilijöille kuin ohjelmopalveluyritysten asiakkaille. Retkiin ja vaelluksiin voi yhdistää opastuksen tai vaikkapa paikallisen venekuljettajan tarjoaman kuljetuksen kapealla ja mutkikkaalla ”slalomvenereitillä” Svedjehamnissa. Maailmanperintöalueella on useampia geokätköjä kivien onkaloissa ja koloissa ja niitä ”aartenmetsästäjät” ja geokätköilyn sisarlajin, lodjauksen, ystävät voivat etsiä GPS-laitteiden avulla.

5 Matkailun nykytila

5.1 Kysyntä

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella aloitettiin vuonna 2009 järjestelmällinen kävijäseuranta, joka pitää sisällään jatkuvan kävijämäärien seurannan ja kävijätutkimukset. Maailmanperintöalueella arvioitiin olleen 338 000 käyntiä vuonna 2010 (taulukko 2). Tässä yhteydessä käynnillä tarkoitetaan muun kuin maailmanperintöalueella vakituisesti asuvan ja työssäkäyvän väestön vierailuja maailmanperintöalueelle. Maailmanperintöalueen käyntimäärän määrittämisessä on käytetty apuna Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksesta saatuja tietoja Raippaluodon sillan liikennemääristä, tuloksia vuoden 2006 määräraippaluodon tutkimuksesta, joka on tehty Raippaluodon sillan ylittäneiden ajoneuvojen kuljettajille, sekä henkilöliikennetutkimuksen tuloksia (Henkilöliikennetutkimus 2004-2005). Raippaluodon sillan ulkopuolelta maailmanperintöalueelle saapuvien määrä on arvioitu erikseen. Tämän luvun tiedot perustuvat vuonna 2009 tehtyyn kävijätutkimukseen (n=274) (Meriruoho 2010) ja yritystutkimukseen (n = 33) (Sarlin ym. 2010).

Suurin osa Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen kävijöistä on iältään 55–64-vuotiaita. Naiset ovat keskimäärin jonkin verran miehiä nuorempia. Kotimaisia kävijöitä maailmanperintöalueelle tulee eniten Vaasasta ja Mustasaaresta, mutta huomattavia määriä saapuu myös muualta Pohjanmaalta ja pääkaupunkiseudulta. Kolmannes kaikista kävijöistä on maailmanperintöalueen kunnista. Suurin osa kävijöistä on suomalaisia, mikä näkyy myös yritysten asiakaskunnassa. Ulkomaalaisia kävijöitä alueelle tulee sekä omatoimisesti että lähialueella sijaitsevien teollisuusyritysten vieraina. Matkailuyrityksille tärkeitä asiakkaita ovat maailmanperintöalueen lähialueella sijaitsevien teollisuuden alan yritysten vieraat ja asiakkaat, joille järjestetään ohjattuja aktiviteetteja ja ruokailua saaristossa kokosten ja kauppojen hiomisen lomassa.

Suurin osa ulkomaalaisista matkailijoista on ruotsalaisia ja saksalaisia. Erityisesti kaakkoisaasiain ja intialaisten yritysasiakkaiden sekä erilaisten viranomaisryhmien ja julkisorganisaatioiden muodostamien asiakasryhmien määrä on kasvanut maailmanperintöarvon myötä. Yksityisasiakkaita maailmanperintöalueen matkailuyrityksissä on pääasiassa suomalaisten loma-aikaan keksällä, kun taas keuhällä ja syksyllä asiakaskunta koostuu pääosin yritysasiakkaista ja yhteisöistä. Kesä on matkailullisesti vilkkainta aikaa, kun taas talvella matkailuyrityksissä on yleisesti melko hiljaista.

Kävijöitä Merenkurkun saariston maailmanperintöalueelle houkuttelee erityisesti maisemat, luonnon kokeminen, yhdessäolo oman seurueen kanssa sekä rentoutuminen. Tyypillisesti luonnon rauhasta nauttiminen ja rento lomanvietto oman perheen kesken ovat tärkeimmät asiat. Kävijöiden suosituimpia aktiviteetteja ovat kävely ja luonnon tarkkailu. Muita suosittuja aktiviteetteja ovat kahvilassa tai kioskillä käynti, kulttuuriperintöön ja maailmanperintöön tutustuminen sekä veneily. 41 %:lle kävijöistä maailmanperintöalue on matkan ainoa ja tärkein kohde, ja yli puolet kävijöistä on vierailut alueella aikaisemmin.

Käynnit maailmanperintöalueella ovat hyvin lyhyitä ja kestävät keskimäärin vain muutamia tunteja. 70 % kävijöistä on päiväkävijöitä. Suosituimmat majoitusmuodot ovat vene ja oma mökki, joissa yövytään keskimäärin yhdeksän vuorokautta käyntiä kohden. Yritysasiakkaat yöpyvät maailmanperintöalueella harvoin ja palaavat illan myötä tyypillisesti Vaasan keskustan hotelleihin.

Kävijätutkimuksessa määriteltiin maailmanperintöalueen kävijätyytyväisyysindeksi, joka sai arvon 3,99 asteikolla yhdestä viiteen (siinä arvo 1 merkitsee erittäin huonoa ja 5 erittäin hyvää). Osa-alueittain tarkasteltuna kävijöiden tyytyväisyys oli seuraava: palvelut 3,63, ympäristöön liittyvät tekijät 4,04, odotukset luonnonympäristöstä, reiteistä, harrastusmahdollisuuksista ja maailmanperinnöstä 4,03 ja maastoon ja muihin kävijöihin liittyvät häiriötekijät 4,49. Kaiken kaikkiaan

kävijät antoivat hyvän arvion luonnonympäristöstä mutta kokivat, että palveluissa, harrastusmahdollisuuksissa, reiteissä ja rakenteissa on parantamisen varaa. Vertailtuna esimerkiksi useimpiin Suomen kansallispuistoihin kävijätyytyväisyydessä palveluihin, harrastusmahdollisuuksiin, reiteihin ja rakenteisiin on selvästi parannettavaa, jotta luonnossa virkistäytyjät voivat kokea alueella myönteisiä luonto- ja kulttuurielämyksiä ja oppia maailmanperintöarvoista. Erityisesti kävijät toivoivat parannuksia reittien turvallisuuteen, opasteisiin ja kuljettavuuteen sekä yleisökäymälöiden, jätehuollon ja polttopuuhuollon toimivuuteen.

Taulukko 2. Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen kävijöitä ja käyttöä kuvaavat tiedot. Lähteet: Meriruoho 2010, Metsähallituksen asiakastietojärjestelmä ja Sarlin ym. 2010.

Kävijä- ja yritystutkimus 2009			Käyntimäärä 2010	338 000
Kotimaiset kävijät (%)	91 %	Päiväkävijät	Osuus kävijöistä (%)	Viipymä keskimäärin (h)
			70 %	3 h
Ulkomaalaiset matkailijat (%)	9 %	Yöpyjät	Osuus kävijöistä (%)	Viipymä keskimäärin (vrk)
			30 %	9 vrk
Kävijöiden keskimääräinen rahankäyttö		89 €/ käynti	Käyttäjätyytyväisyys (asteikolla 1 = erittäin tyytymätön, 5 = erittäin tyytyväinen) – kävijätyytyväisyys 3,99 (2009) – yritysten tyytyväisyys palveluihin 3,57 (2009)	

5.2 Tarjonta

Tämän luvun tiedot perustuvat vuonna 2009 tehtyyn Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen yritystutkimukseen (Sarlin ym. 2010), ellei toisin ole mainittu. Maailmanperintöalueella toimivat matkailuyritykset ovat keskimäärin pieniä. Alueella toimii monia uusia, vasta toimintansa aloittaneita yhden hengen työllistäviä mikroyrityksiä, joiden toiminta ei ole vielä kehittynyt täysimittaiseksi. Matkailua harjoitetaan usein sivuelinkeinona esimerkiksi virkatyön tai kalastuksen ohella.

Merenkurkun matkailuliiketoiminta on sesonkiluontoista. Kesä on matkailullisesti vilkkainta aikaa, mutta keväällä ja syksyllä matkailuyrityksiä työllistävät tärkeät yritysasiakkaat. Yritysten yleisimmin tarjoamia aktiviteetteja ovat maailmanperintöön tutustuminen, retkeily, kalastus, yritysten virkistys- ja koulutuspäivät (mm. tyky-toiminta) sekä tilausveneliikenne. Tuotteet räätälöidään usein asiakkaan tarpeiden mukaan. Joka vuosi maailmanperintöalueen aktiviteettitarjonta on lisääntynyt entisestään. Alueella toimii 12 sertifioitua Merenkurkun maailmanperintöopasta. Viime kesinä suosiota ovat kasvattaneet maailmanperintöristeilyt Valassaarille ja Mikkelsaarille.

Maailmanperintöalueella toimii parisenkymmentä ravitsemisalan yritystä, joista osassa on tarjolla myös kokoustiloja. Merenkurkun saariston matkailupalvelut tukeutuvat myös Vaasan ja lähikuntien majoituskapasiteettiin ja liikenneyhteyksiin. Tiedot majoitusyrityksistä ja vuodepaikoista on esitetty taulukossa 3. Tarkkoja tilastotietoja maailmanperintöalueen kokoustilojen asiakaspaikoista, yöpymisvuorokausista, ravitsemisliikkeiden asiakaspaikoista ei valitettavasti ole saatavilla johtuen muun muassa palvelutarjonnan pienimuotoisuudesta ja rekisteröimättömyydestä. Tilastoinnin saaminen ajan tasalle on olennaista, jotta tarjonnan kehitystä voidaan seurata.

Raippaluodon vierasvenesatama toimii alueelle saapuville venekunnille tärkeänä satamana ja palvelupisteenä. Se on toistaiseksi ainut maailmanperintöalueella sijaitseva virallinen vierasvenesatama. Veneilijöiden käytettävissä on myös 12 muuta retkisatamaa, jotka ovat valtion laitosten, Pidä Saaristo Siistinä ry:n ja venekerhojen ylläpitämiä. Lisäksi kylien tuntumassa on kuntien, jakokuntien ja kylien ylläpitämiä venesatamia, joiden yhteydessä on usein uimaranta, kesäkahvila tai -kioski.

Yritysten toiminta Metsähallituksen huoltamalla ja ylläpitämällä alueilla perustuu yrityksen ja Metsähallituksen väliseen yhteistyösopimukseen. Yhteistyösopimuksessa sovitaan mm. reittien ja rakenteiden käytöstä matkailutarkoituksiin. Palvelurakenteiden käyttö ohjataan siten, että käytöstä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa luonnolle ja muille luonnossa virkistäytyjille. Luonnossa kulkeminen ohjataan poluille ja toistensa kanssa erityyppiset luontoaktiviteetit ohjataan eri reiteille ja kohteisiin. Joidenkin luontoarvoiltaan herkkien alueiden, kuten Norrskärin ja Storskäretin, käytössä matkailutarkoituksiin on oltava varovainen, ja niiden käyttö on suunnattu pienille opastetuille ryhmille. Yhteistyöyrityksiltä kerätään säännöllisesti palaute ja heille järjestetään vuosittain yhteistyöpalaveri, jossa käydään läpi palautteessa esiinnousseita kysymyksiä ja toiveita. Niin ikään luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön suunnittelussa ja ohjauksessa huomioidaan asiakkailta kerätty jatkuva palaute.

Maailmanperintöalueella on yhteensä 40 kilometriä opastettuja vaellusreittejä ja luontopolkuja, joiden ylläpidosta vastaa pääsääntöisesti Metsähallituksen luontopalvelut (taulukko 4). Yritykset ja yksityiset asiakkaat voivat varata käyttöönsä myös tupia ja luontoasemia (taulukko 3). Luontoasemien, Sommarön linnakealueen, Ritgrundin ja Valassaarten lakkautetun merivartioaseman yhteydessä on laiturit, johon voi kiinnittää veneen ilman erillistä maksua. Yrittäjät käyttävät tupia ja luontoasemia ympäristöineen useimmiten opastettujen patikointien, kalastusmatkojen ja tykötoiminnan tukikohtina. Niitä on käytetty myös koulujen retkikohteina, luontoleirikohteina sekä erilaisiin koulutustarkoituksiin. Mikkelinsaarten luontoasema on vuokrattu kesäkuukausiksi yrittäjälle, joka on tarjonnut asemalla kahvila-, sauna- ja majoituspalveluita. Luontoasemien ja tupien käyttö matkailuyritysten tarpeisiin on toistaiseksi säilynyt suhteellisen vähäisenä lukuun ottamatta Björkörenin mökin ja Sommarön vartiotuvan kesäkäyttöä. Moikipään, Mikkelinsaarten ja Valassaarten entisiin merivartioasemarakennuksiin, Rönnskärin luotsiasemaan ja Sommarön vartiotupaan tehdyssä kuntoarviossa rakennuksissa havaittiin huomattavia puutteita (FinnEnergia Oy 2010). Sommarön vartiotupaa lukuun ottamatta asemissa havaittiin viitteitä kosteusvaurioista, jotka tulee korjata. Osa rakennusten tiloista soveltuu vain varastokäyttöön, ja joidenkin tilojen käyttöikä on päättynyt tai se on päättymäisillään.

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen yritystutkimuksen 2009 (Sarlin ym. 2010) mukaan maailmanperintöarvo toimi merkittävänä matkailullisena vetovoimatekijänä alueelle ja siihen tutustumista pidettiin yhtenä keskeisimmistä aktiviteeteista. Maailmanperintöarvossa on vielä hyödyntämättömiä mahdollisuuksia esimerkiksi aktiviteettien sisällöntuotannossa ja palveluissa, joita luonnossa virkistäytyjille tarjotaan. Maailmanperintöarvoista kertominen esimerkiksi tarinoiden muodossa luo lisäarvoa tarjottaviin aktiviteetteihin. Selviä kehittämistarpeita maailmanperintöalueen matkailutarjonnassa on muun muassa retkeilyreittien ja -rakenteiden laadussa ja turvallisuudessa, palveluiden paketoinnissa sekä tuotteiden myynnissä ja markkinoinnissa yhtenäisten jakelu- ja myyntikanavien kautta (ks. myös Mononen & Smeds 2010). Retkeilyreitit kaipaavat nykyistä säännöllisempää ylläpitoa ja kunnostusta. Yrittäjät toivovat alueelle toimivia mairinnousmahdollisuuksia sekä liikuntaesteisten tarpeiden ja esteettisten arvojen huomiointia, kun uusia reittejä ja rakenteita rakennetaan maastoon. Niin ikään maastoon ja kyliin toivotaan lisäävän matkailua tukevan palveluvarustuksen ja rakenteiden määrää.

Taulukko 3. Merenkurkun saariston palvelutarjontaa.

Palvelut	
Majoituspalvelut	Maailmanperintöalueella 11 majoitusliikettä (pääasiassa mökkejä ja maatilamajoitusta), 140 vuodepaikkaa Maailmanperintöalueen kunnissa: 30 majoitusyritystä, 10 hotellia Vaasassa ja 1 Mustasaassa 2 955 vuodepaikkaa, joista 2 079 Vaasassa (Lähde: Pohjanmaan Matkailu ja Vaasan kaupunki) Rekisteröityneitä yöpymisiä 404 034 Pohjanmaalla vuonna 2009, joista Vaasassa 277 735 (Lähde: Tilastokeskus 2010)
Luontoasemat ja vuokratuvat	<p>Mikkelinsaarten luontoasema kesäisin asemalla toimii Cafe Kummelskär sauna 5 hengelle, 20 vuodepaikkaa, kokoustilat 20 hengelle, laituri 10 veneelle</p> <p>Moikipään luontoasema 20 vuodepaikkaa, 7 makuuhuonetta, kokoustilat 15 hengelle, keittiö, sauna 3 hengelle, laituri 8 veneelle</p> <p>Rönnskärin luontoasema sauna 5 hengelle, 2 majoitusrakennusta, 28 vuodepaikkaa, ruokailu- ja kokoustilat 20 hengelle, tulentekopaikka, laituri 16 veneelle</p> <p>Sommarön linnakealueen vartiotupa 12 vuodepaikkaa, keittiö, sauna 3 hengelle, laituri 5 veneelle</p> <p>Björkörenin mökki 8 vuodepaikkaa, keittiö, sauna 5 hengelle, laituri, tulentekopaikka</p> <p>Wargiksen päivätupa 5 vuodepaikkaa lavereilla</p>
Matkailun yritystoiminta suojelualueilla	23 yhteistyöyritystä (v. 2010) Opastetut retket, patikointi, kalastusmatkat, tyky-toiminta, risteilyt
Merenkurkun maailmanperintöoppaat	12 sertifioitua opasta

Taulukko 4. Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen ja sen vaikutusalueen retkeilyreitit ja -rakenteet.

Reitit	Pituus	Palvelut tms. rakenteet
Bodvattnet runt -luontopolku	4 km	näkötorni Saltkaret, 700 m polusta esteetöntä, pöytäpenkki, museo ja kesäkahvila Salteriet
Björkö–Panike-vaellusreitti	13 km	2 laavullista tulentekopaikkaa (Slåttskärissä ja Långgrundetissa), 4 pöytäpenkkiä
Granön vaellusreitti	7 km	1 grillikota, 1 taukopaikka, pöytä ja penkit
Kikanbergetin luontopolku	0,4 km	laituri, pöytäpenkki, (läheisyydessä kahvilaravintola ja tilausravintola)
Mikkelinsaarten luontopolku	1 km	laituri, laavu, tulentekopaikka
Moikipään luontopolku	1,6 km	laituri, tulentekopaikka, pöytäpenkki, vipupooki
Sommarön linnakealueen polkuverkosto	4,3 km	2 tulentekopaikkaa, laavu, laituri, 2 pöytäpenkkiä
Storskäretin luontopolku	1 km	
Valassaarten luontopolku (Lemmenpolku)	2,5 km	2 tulentekopaikkaa, 3 laituria
Västerön vaellusreitti	10,7 km	4 tulentekopaikkaa, 4 pöytäpenkkiä, 2 autiotupaa, 2 telttailualueita
Wargisin luontopolku	0,8 km	laavu, tulentekopaikka, pöytäpenkki, laituri
Öjenin luontopolku	4,5 km	1 taukopaikka, pöytä ja penkit

Maailmanperintöalueen kävijöiden rahankäytöstä aiheutuviksi paikallistaloudelliseksi vaikutukseksi on laskettu 20,9 miljoonaa euroa ja 250 henkilötyövuotta vuonna 2010 (taulukko 5). Niiden kävijöiden, joille maailmanperintöalue on matkan ainoa ja tärkein kohde, rahankäytön tulovaikutukset olivat vuonna 2010 4,9 miljoonaa euroa ja työllisyysvaikutukset 57 henkilötyövuotta (taulukko 6). Nämä vaikutukset kohdistuvat kokonaisuudessaan maailmanperintöalueen kuntiin. Tarkemmat tiedot kävijöiden paikallistaloudellisten vaikutusten analyysistä ja menetelmästä on kuvattu Merenkurkun kävijätutkimuksessa (Meriruoho 2010).

Taulukko 5. Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen kävijöiden rahankäyttö ja paikallistaloudelliset vaikutukset menolajeittain vuonna 2010.

Menolaji	Keskimääräinen rahankäyttö (€, sis. ALV)	Tulovaikutus (€, ilman ALV)	Työllisyysvaikutus (htv)
Huoltamo-ostokset ¹	18,75	395 936	6
Paikallisliikenne ²	0,60	186 259	2
Ruoka- ja muut vähittäiskauppaostokset	43,43	4 025 231	65
Kahvila ja ravintola	14,57	3 846 082	70
Majoittuminen	6,03	1 878 679	34
Ohjelmapalvelut ³	3,89	1 212 610	13
Muut menot ⁴	2,01	529 266	8
Välittömät vaikutukset yhteensä		12 074 064	198
Välilliset vaikutukset		8 782 040	53
Kokonaisvaikutukset		20 856 104	250

1 Polttoaine- ja muut huoltamo-ostokset

2 Paikallismatkojen kuten bussi- ja taksimatkojen kustannukset

3 Ohjelma- ja virkistyspalvelut, esim. opastetut retket, pääsymaksut tilaisuuksiin ja näyttelyihin

4 Muut menot, esim. kalastus- metsästys- tai kelkkailuluvat, varusteiden ja välineiden vuokrat

Taulukko 6. Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen kävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset vaikutukset matkakohdepäätöksen mukaan vuonna 2010.

Menolaji	Tärkein kohde n = 96		Yksi monista kohteista n = 87		Ennalta suunnittelema- ton kohde n = 43		Yhteensä n = 226	
	Tulovaikutus (€, ilman ALV)	Työllisyysvaikutus (htv)	Tulovaikutus (€, ilman ALV)	Työllisyysvaikutus (htv)	Tulovaikutus (€, ilman ALV)	Työllisyysvaikutus (htv)	Tulovaikutus (€, ilman ALV)	Työllisyysvaikutus (htv)
Huoltamo-ostokset ¹	92 397	1,5	115 426	1,9	53 213	0,9	261 036	4,2
Paikallisliikenne ²	70 258	0,7	87 478	0,9	30 996	0,3	188 732	2,0
Ruoka- ja muut vähittäiskauppaostokset	595 664	9,6	623 202	10,0	390 778	6,3	1 609 644	25,9
Kahvila ja ravintola	935 055	16,9	1 512 050	27,3	854 368	15,4	3 301 473	59,7
Majoittuminen	503 514	9,1	873 859	15,8	491 804	8,9	1 869 177	33,8
Ohjelmapalvelut ³	650 228	6,8	99 073	1,0	410 525	4,3	1 159 826	12,2
Muut menot ⁴	32 119	0,5	107 064	1,7	46 719	0,7	145 785	3,0
Välittömät vaikutukset yhteensä	2 879 235	45	3 418 152	59	2 278 403	37	8 575 789	141
Välilliset vaikutukset	2 055 754	12	2 598 529	16	1 668 336	10	6 322 619	38
Kokonaisvaikutukset⁵	4 934 990	57	6 016 681	74	3 946 738	47	14 898 408	179

1 Polttoaine- ja muut huoltamo-ostokset

2 Paikallismatkojen kuten bussi- ja taksimatkojen kustannukset

3 Ohjelma- ja virkistyspalvelut, esim. opastetut retket, pääsymaksut tilaisuuksiin ja näyttelyihin

4 Muut menot, esim. kalastus- metsästys- tai kelkkailuluvat, varusteiden ja välineiden vuokrat

5 Tarkasteltaessa vaikutuksia kävijäsegmenteittäin, kokonaisvaikutukset vaihtelevat verrattuna segmenttoimattomaan aineistoon. Tämä johtuu käytävissä olevien vastausten määrän vaihtelusta.

5.3 Opastusviestintä ja markkinointi

Maailmanperintöalueen viestinnässä toteutetaan hallinto- ja kehityssuunnitelmassa (Metsähallitus 2009) sekä markkinointisuunnitelmassa (Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunnan markkinointityöryhmä 2009) määritellyjä tavoitteita ja toimenpiteitä. Merenkurkun saariston opastusviestintä ja markkinointi hoidetaan yhteistyönä toimijoiden kesken. Metsähallitus noudattaa maailmanperintöalueen viestinnässä Metsähallituksen luontopalvelujen viestintäohjelmaa ja kumppaniviestinnän ohjeistusta. Tavoitteena on, että kävijöiden tietoutta maailmanperintöarvoista lisätään ja että kaikki yhteistyökumppanit viestivät vastuullisesta retkeilystä, retkeilymahdollisuuksista ja säännöistä yhtenäisesti. Viestinnän oikeellisuuden varmistamiseksi eri toimijoiden välinen yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää. Keskeisimpiä yhteistyötahoja maailmanperintöalueen viestinnässä ja markkinoinnissa ovat:

- Pohjanmaan Matkailu
- maailmanperintökunnat
- Metsähallitus luontopalvelut
- Vaasan matkailun johtoryhmä
- matkailuyritykset.

Taulukko 7. Merenkurkun maailmanperintöalueen opastusviestinnän ja markkinoinnin kanavat.

Palvelupisteet: Terranova, Merten talon tupa, Vaasan matkailutoimisto, Molpe, Bergö	Terranovassa näyttely, opastuksia ja audiovisuaalisia esityksiä. Vaasan matkailutoimistossa matkailupalvelujen myynti. Merten talon tuvassa, Molpessa ja Bergön entisellä kunnantalolla asiakasneuvontaa ja esitteitä.
Verkkosivustot: – Merenkurku.fi – Luontoon.fi/merenkurku – pohjanmaanmatkailu.fi/merenkurku – kvarkenfishing.fi – kvarkenguide.org – ymparisto.fi/lసు/ merenkurkunmaailmanperinto – terranova.vaasa.fi – retkikartta.fi	Merenkurku.fi-sivusto keskittyy välittämään luonnontieteellistä ja kulttuurihistoriallista tietoa Merenkurkun saariston maailmanperintöalueesta, esittelemään retkeilymahdollisuuksia sekä tiedottamaan maailmanperintöalueen ajankohtaisista asioista. Sivustolla on kuvagalleria ja extranet-palvelu hallinnollista viestintää varten. Luontoon.fi-verkkopalvelu on valtakunnallinen sivusto, jossa esitellään retkikohteita ja viestitään niiden palveluista ja luontoharrastusmahdollisuuksista. Retkeilyreiteistä ja -rakenteista on tietoa myös retkikartta.fi-karttapalvelussa. Merenkurkun maailmanperintöalueen matkailumarkkinointimateriaali on koottu Pohjanmaan matkailuportaaliin ja kalastusmatkailua koskeva tieto puolestaan Kvarkenfishing.fi-sivustolle. Muita verkkosivuja, jotka esittelevät Merenkurkun saariston maailmanperintökohdetta, ovat Länsi-Suomen ELY-keskuksen ylläpitämä sivusto www.ymparisto.fi/lసు/merenkurkunmaailmanperinto sekä Merenkurkun neuvoston kvarkenguide.org .
Esitteet ja muut julkaisut	Vierailuopas, alue-esite, Risteilyt ja retket 2010 -esite, Melo Merenkurkussa -karta, GTKn aluekarta, esitteet Korkea Rannikko/ Merenkurkun saaristo, Jääkauden jälkinäytös -kirja, roll uppeja, retkeilykohteiden esittelykansio
Aineistotelineet	12 kpl palvelupisteissä ja yrityksissä
Maasto-opasteet	30 maasto-opastetaulua tärkeimmissä sisääntulosatamissa ja käyntikohteissa
Sosiaalinen media	Facebook: Merenkurkun saaristo
Merenkurkun maailmanperintötunnus	35 yrityksellä ja yhteisöllä tunnuksen käyttöoikeus (v. 2010)
Taphtumat vuonna 2010 ja niistä tiedottaminen	Maailmanperintöpäivät Postisoutu Korsholman musiikkijuhlat Luontoliikuntapäivä 2 kertaa vuodessa Pohjolan luonnonkukkien päivä Mikkelinsaarten luontoaseman kesäkauden avajaiset Pihatalkoot Rönnskärin luontoasemalla

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen keskeisin asiakaspalvelupiste on Vaasan keskustassa sijaitseva Terranova – Merenkurkun luontokeskus. Muita palvelupisteitä ovat Vaasan matkailutoimisto, Merten talon infotupa, Strand Gummans Hantverk o Grönsakerin tiloissa sijaitseva Molpen infopiste sekä infopiste Bergön entisessä kunnantalossa. Lisäksi maailmanperintöaluetta esitellään ja markkinoidaan useilla eri toimijoiden ylläpitämällä verkkosivustoilla (ks. taulukko 7).

Maaailmanperintöalueen esitteitä, karttoja ja markkinointimateriaalia tuotetaan muun muassa Pohjanmaan Matkailun Land of the Rising Stones II -hankkeessa, Merenkurkun neuvoston VIS 63 astetta pohjoista -hankkeessa ja Metsähallituksen ja GTKn toimesta. Maailmanperintöalueesta on myös roll up -julisteita, maastotauluja ja esitelineitä. Ajankohtaisten tapahtumien viestimiseen on käytetty paikallismedioita, Merenkurku.fi- ja Luontoon.fi-verkkopalveluita sekä Facebookia. Lisäksi tietoutta Merenkurkun maailmanperinnöstä edistetään vuosittain kesäaikaan järjestettävillä maailmanperintöpäivillä, joiden ohjelma tuotetaan yhteistyönä paikallisten sidosryhmien ja yritysten kanssa.

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen yhteismarkkinoinnista ja myynnistä vastaa pääasiassa Pohjanmaan Matkailu. Markkinointitoimenpiteitä on toteutettu ja suunniteltu EU-rahoitteisten hankkeiden Land of the Rising Stones I (2008–2009) ja II (2010–2011) avulla. Hanke markkinoi kohdetta messuilla ja on mukana matkailualan workshoppeissa. Hankkeessa tuotetaan markkinointimateriaalia, järjestetään esittelymatkoja medioille ja koordinoidaan maailmanperintöalueen markkinointitoimenpiteitä. Hanke toimii yhteistyössä matkailuyritysten ja maailmanperintöneuvottelukunnan markkinointityöryhmän kanssa yhteismarkkinoinnin kehittämiseksi. Seudulla on käynnissä myös muita matkailun kehittämishankkeita, kuten kalastusmatkailuun keskittyvä Kvarken Fishing -hanke (2009–2011), tuotekehitykseen keskittyvä Visit Kvarken -hanke (2008–2011) ja ruokamatkailun kehittämishanke Reissaa ja Syö (2008–2011).

Merenkurkun maailmanperintöalueelle on laadittu oma tunnus ja sen käytölle ohjeistus. Merenkurkun maailmanperintöalueen yhteistyötahot ja yrittäjät voivat käyttää tunnusta maksutta anomalla tunnuksen käyttöoikeutta maailmanperintöneuvottelukunnalta ja tekemällä käyttösopimuksen sen käytöstä. UNESCO:n virallista maailmanperintötunnusta ei saa käyttää kaupallisiin tarkoituksiin.

Merenkurkun saariston retkeilykohteiden tienvarsiopastusta on kehitetty Metsähallituksen Feniks III -hankkeessa (2008–2010). Kävijöiden opastuksessa ja ohjauksessa maailmanperintöalueelle on vielä puutteita. Esimerkiksi Vaasan keskeisimmillä liikenneasemilla ei ole opasteita eikä esitteitä maailmanperintöalueesta.

Maaailmanperintöalueen kävijätutkimuksen (Meriruoho 2010) mukaan kolmannes kävijöistä hakee tietoa alueesta esitteistä tai oppaista. Lähestulkoon yhtä usea (31 %) on kuullut alueesta tuttavilta, ystäviltä tai sukulaisilta. Myös TV- ja radio-ohjelmat sekä lehtiartikkelit (24 %) toimivat tärkeinä viestintävälineinä. Harvemmin maailmanperinnöstä haetaan tietoa verkkosivuilta, alueen yrityksistä tai kirjoista ja kartoista. Opastusaineistoa pidettiin laadultaan keskimäärin melko hyvänä.

Maaailmanperintöalueen yritystutkimuksen (Sarlin ym. 2010) mukaan tärkeimpinä tietolähteinä maailmanperinnöstä alueen yrittäjille toimivat Luontoon.fi-verkkopalvelu, esitteet ja oppaat sekä Merenkurku.fi-sivusto. Esitteitä ja muuta painettua materiaalia ja Luontoon.fi-verkkopalvelua pidettiin niiden tietosisällön puolesta hyödyllisimpinä. Tietoa on kuitenkin saatavilla turhan monesta eri lähteestä. Säänkestäviä melonta- ja patikkakarttoja toivottiin jaettavaksi asiakkaille. Niin ikään toiveena oli, että seudun majoitusliikkeisiin toimitetaan aluetta esittelevää sähköistä kuva- ja videomateriaalia sekä esitteitä maailmanperintöalueen ohjelmapalveluista. Maailmanperintöalueen tuotteita tulisi myös myydä, markkinoida ja välittää asiakaspalvelupisteissä ja sähköisen myynti- ja varausjärjestelmän kautta.

5.4 SWOT – Vahvuudet ja mahdollisuudet

Maailmanperintöalueen matkailun nykytilan ja vetovoimatekijöiden määrittämisen jälkeen katsottiin tarpeelliseksi tarkastella maailmanperintöalueen matkailun vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Maailmanperintöalueen matkailun SWOT-analyysin aineisto (taulukko 8) työstettiin 19.4.2010 järjestetyssä strategiatyöpajassa. Siihen osallistui 22 henkilöä, jotka edustivat alueen yrityksiä, yhdistyksiä ja julkista sektoria.

Taulukko 8. Nelikenttäanalyysi Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen matkailun vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista.

<p>VAHVUUDET:</p> <ul style="list-style-type: none"> – UNESCO:n maailmanperintöarvo ja sen tuottama brändi – yhtenäinen Merenkurkun maailmanperintötunnus – luonnon-, kulttuuri- ja maisemaelementtien rikkaus ja ainutlaatuisuus – aktiivinen kylätoiminta – rikas tarinaperinne – sertifioidut Merenkurkun maailmanperintöoppaat – Vaasan hyvä saavutettavuus – uutuusarvo matkakohteena matkailumarkkinoilla – vakiintunut kävijäkunta – matkailutoiminnan pienimuotoisuus ja lähimatkailu – pohjoismainen yhteistyökulttuuri 	<p>HEIKKOUEDET:</p> <ul style="list-style-type: none"> – matkailun kehittämisen ja markkinoinnin määrittäminen – matkailuyhteistyön koordinoinnin puute – matkailuyritysten ja -toimijoiden välisen verkostoitumisen ja yhteistyön väljyys ja vakiintumattomuus – asiakkaan on vaikea ostaa matkailupalveluita – alueen heikko tunnettuus – majoitus- ja merikuljetuskapasiteetin rajallisuus – matkailuliiketoiminta uutta ja pienimuotoista – matkailun kausiluontoisuus, palveluiden toteuttaminen riippuvaista sää- ja kelioloista – ulkosaariston saavutettavuus, julkisten liikenneyhteyksien vähäisyys maailmanperintöalueelle – rakenteiden, reittien ja palveluiden vähäisyys ja laadun epätasaisuus
<p>MAHDOLLISUUDET:</p> <ul style="list-style-type: none"> – tiiviimpi verkostoituminen – matkailun ympärivuotisuuden kehittäminen (talvi) – uusien tuotteiden kehittäminen, kuten hiljaisuustuotteet, valokuvaus- ja taideleirit, marjatus-, sienestys-, kalastus- ja hyljeohjelmat ja leirikoulut – entisten merivartio- ja luotsiasemien matkailullinen kehittäminen – Vaasaan saapuvat kansainväliset lentoyhteydet – Merten talon rakentaminen – maailmanperintöarvojen vahvempi esiintuonti – matkailutuotteiden ja -palveluiden paketointi asiakkaalle – säännöllinen ohjelma omatoimimatkailijoille – yhteistyö Höga Kustenin kanssa 	<p>UHAT:</p> <ul style="list-style-type: none"> – yhteisen tahtotilan määrittämättömyys ja epäselvät toimijaroolit – maailmanperintöarvoa uhkaavat tai heikentävät maankäytön ratkaisut – matkailun kysyntä ylittää matkailun kantokyvyn – matkailupalveluiden paikallisuuden ja aitouden heikentyminen – maailmanperintökuntien epätasa-arvoinen kohtelu – paikallisväestön riittämätön huomiointi suunnittelussa – asenteen muuttuminen kielteiseksi maailmanperinnölle – epäonnistuminen maankäyttöratkaisujen yhteensovittamisessa

Vahvat kilpailuaseet, säilytettävä

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen matkailun valtteja ovat luonnon-, kulttuuri- ja maisemaelementtien rikkaus ja ainutlaatuisuus. Maailmanperintöalueen matkailulle kilpailuetua suhteessa muihin luonto- ja kulttuurimatkailukohteisiin luovat elävä saaristolaiskulttuuri, vilkas

kylätoiminta ja rikas tarinaperinne, joista voidaan ammentaa aitoja, alkuperäisiä ja paikallisia tuotteita ja palveluita.

Maailmanperintöarvo on kansainvälinen brändi, joka lisää alueen vetovoimaa ja sen uskottavuutta kansainvälisellä tasolla. Muihin Suomen maailmanperintökohteisiin verrattuna Merenkurkun saaristolla on käytössä yhtenäinen logo, joka tukee matkailupalveluiden korkealaatuisuutta, sekä sertifioitua, osaavat maailmanperintöoppaat. Vaasan saavutettavuus useilla eri kulkuneuvoilla on erittäin hyvä, ja siten maailmanperintöalueelle on kotimaisten ja ulkomaalaisten asiakkaiden helppo saapua. Pohjanmaalla ja Merenkurkulla on vahvat yhteistyöperinteet Höga Kustenin ja Pohjoismaiden kanssa, mikä on luonut vahvaa pohjoismaista yhteistyökulttuuria alueelle.

Merenkurkun saaristolla on matkailumarkkinoilla uutuusarvoa matkakohteena paljon kokeneille matkailijoille, jotka haluavat kokea luonnonrauhaa, tutustua paikalliseen kulttuuriin ja osallistua luonto- ja kulttuuritapahtumiin. Maailmanperintöalueen matkailu ammentaa vetovoimansa ja vahvuutensa paikallisuudesta, pienimuotoisuudesta ja alkuperäisyydestä. Merenkurkun saaristolla on jo olemassa vankka vakituinen kävijäkuntansa ja sillä on pitkät perinteet lähialueen asukkaiden veneily- ja virkistysalueena. Merenkurkun saaristolla on potentiaalia kehittyä entistä merkittävämmäksi lähimatkailukohteeksi niin lapsiperheille, omatoimisille retkeilijöille kuin paikallisille yrityksille, jotka tuovat alueelle vieraitaan ja työntekijöitään virkistäytymään.

Kehitettävä, vahvistettava

Kehitettäviä tekijöitä Merenkurkun maailmanperintöalueella on kohteen tunnettuuden parantaminen, matkailun ympärivuotisuuden kehittäminen ja yhteistyön tiivistäminen. Maailmanperintöalueen matkailupalveluita kehitetään paikallisuuteen, pienimuotoisuuteen, luonnonelementteihin, kylätoimintaan ja rikkaaseen tarinaperinteeseen perustuen. Ympärivuotisuutta varten nykyistä tarjontaa ja palveluiden laatua on parannettava edelleen. Palveluiden toteuttamisvarmuutta vahvistetaan, mikä tarkoittaa palveluiden toteuttamista sääoloista riippumatta. Maailmanperintöarvojen välittymistä asiakkaille kehitetään niin, että arvot tuodaan asiakkaille esiin ennen käyntiä, käynnin aikana ja käynnin jälkeen. Koska matkailuliiketoiminta on monille yrittäjille uutta ja sivutoimista, heidän matkailun liiketoimintaosaamistaan tuetaan.

Ulkosaarten saavutettavuutta parannetaan ja julkisia liikenneyhteyksiä maailmanperintöalueelle lisätään. Palveluiden ostamista ja tiedon löytymistä asiakkaille helpotetaan palveluketjuja parantamalla ja yhtenäisillä myynti- ja jakelukanavilla. Matkailutoimijoiden ja -yrittäjien välistä yhteistyötä ja verkostoitumista tiivistetään, jotta saadaan aikaan toimivia palveluketjuja ja paketoituja tuotteita asiakkaalle. Matkailutoimijoiden välisen toimivan yhteistyön merkitys korostuu erityisesti silloin, jos maailmanperinnön markkinointia ja kehittämistä hoidetaan jatkossakin määräaikaisin resurssein ja ilman yhtä yhteen kokoavaa toimijaa. Eri toimijoiden roolit ja vastuut selkiytetään.

Varottava, käännettävä voitoksi

Nykyisessä kehityksessä vaarana on maailmanperintöalueen matkailun hallinnon ja markkinoinnin määräaikaisuus ja vakiintumattomuus, mikä saattaa johtaa kehittämisen lyhytnäköisyyteen, päällekkäisiin toimintoihin ja eri toimijoiden välisten roolien epäselvyyteen. Maailmanperintöarvoja vahvistetaan ja vältetään sellaisia maankäytön ratkaisuja, jotka heikentävät alueen matkailullisia vetovoimatekijöitä tai maailmanperintöarvoa. Matkailutuotteiden ja -palveluiden sisällön suunnittelussa panostetaan paikallisiin erityispiirteisiin, jotta vältytään paikallisuuden ja aitouden heikentymiseltä. Paikallisilla asukkailla on vahva tahto osallistua maailmanperintöalueen matkailun suunnitteluun ja toteutukseen. Paikallista osallisuutta vahvistetaan hyvällä osallistavalla johtamisella, jolloin vältytään matkailun kantokyvyn ylittymiseltä ja mahdollisilta ristiriitatilanteilta.

6 Matkailun kestävyys

6.1 Kestävän luontomatkailun periaatteet

Maailmanperintöalueen matkailun kehittämisen lähtökohtana käytetään vuonna 2004 käyttöön otettuja kestävän luontomatkailun periaatteita luonnonsuojelualueilla (Metsähallitus 2004). Periaatteet kuvaavat tavoitetilaa, johon pyritään. Periaatteiden soveltaminen maailmanperintöalueella tarkoittaa, että alueen matkailua kehitetään yhteistyönä matkailutoimijoiden, paikallisten sidosryhmien ja asiakkaiden kesken siten, että kestävän luontomatkailun periaatteiden mukaiset tavoitteet huomioidaan. Näin ollen kaikilta toimijoilta tarvitaan jatkuvaa panostusta, jotta periaatteissa määritellyt tavoitteet saavutetaan. Kestävän luontomatkailun periaatteet ohjaavat käytännössä niin alueen käytön suunnittelua, asiakaspalvelun ja opastuksen järjestämistä kuin yhdessä matkailuyritysten ja sidosryhmien kanssa tehtävää työtä.

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen yritystutkimuksessa 2009 (Sarlin ym. 2010) yritykset arvioivat kestävän luontomatkailun periaatteita. Yritysten antama palaute sekä periaatteiden sisällöstä että niiden toteuttamisesta oli myönteistä. Yritykset pitivät periaatteiden hyväksyttävyyttä ja toteuttamiskelpoisuutta joko melko hyvinä tai erittäin hyvinä. Yritykset asiakkaineen myös toteuttivat kestävän luontomatkailun periaatteita toiminnassaan melko hyvin (65 % vastaajista) tai erittäin hyvin (35 %).

Kestävän luontomatkailun periaatteet huomioivat matkailun ekologisen, sosiokulttuurisen ja taloudellisen kestävyuden ulottuvuudet. Kestävyyden eri ulottuvuudet limittyvät toisiinsa ja ovat toisistaan riippuvaisia. Kestävän luontomatkailun periaatteista johdetaan menetelmä matkailun kestävyuden eri ulottuvuuksien arvioimiseksi ja seuraamiseksi maailmanperintöalueella. Menetelmä kuvataan luvussa 6.2 Matkailun kestävyuden arviointi.

Metsähallituksen (2004) laatimat kestävän luontomatkailun periaatteet luonnonsuojelualueilla esitetään alla.

1. Luontoarvot säilyvät ja toiminta edistää luonnon suojelua

- Luonto on tärkeä matkan syy.
- Kävijöille kerrotaan luonnosta ja sen suojelusta.
- Matkailu ei häiritse luontoa, kaikki alueet eivät sovellu matkailukäyttöön.
- Ryhmät ovat pieniä, kuljetaan reiteillä aina kun mahdollista.
- Matkailua kanavoidaan palveluvarustuksen sijoituksella ja ohjeilla.
- Rakennetaan ympäristöön sopeutuvasti, luonnonkauniit alueet säilytetään rakentamattomina.
- Luonnon kulumista ja muita ympäristövaikutuksia seurataan, tarvittaessa niihin puututaan.

2. Ympäristöä kuormitetaan mahdollisimman vähän

- Toimitaan luonnon ehdoilla, vältetään kaikkea ympäristön kuormitusta.
- Tavoitteena on ympäristöä säästävä ja roskaton retkeily.
- Polttopuuta käytetään säästeliäästi.
- Päästöt veteen ja ilmaan minimoidaan ja suositaan uusiutuvia energialähteitä.
- Metsähallitus ja yrittäjät antavat hyvän esimerkin ympäristönsuojelusta.

3. Arvostetaan paikallista kulttuuria ja perinteitä

- Tutustutaan avoimin mielin paikalliseen kulttuuriin.
- Paikallinen kulttuuri otetaan mahdollisuuden mukaan huomioon tiedon ja elämismahdollisuuksien tarjonnassa.
- Käytetään paikalliset olot hyvin tuntevia oppaita.

4. Asiakkaiden arvostus ja tietämys luonnosta ja kulttuurista lisääntyvät

- Hankitaan tietoa etukäteen.
- Tieto löytyy helposti ja on tarjolla kiinnostavassa muodossa.
- Annetaan mahdollisuus osallistua alueen hoitoon.
- Oppaat ovat hyvin koulutettuja.

5. Asiakkaiden mahdollisuudet luonnossa virkistymiseen paranevat

- Otetaan huomioon kaikki luonnossa liikkujat.
- Palvelut mitoitetaan kysynnän ja kohteen mukaan.
- Tarjotaan luonnonrauhaa ja opastettuja luontoretkiä.
- Matkailutuotteita kehitetään yhdessä yrittäjien kanssa.

6. Asiakkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi vahvistuvat

- Suositaan lihasvoimin liikkumista.
- Huolehditaan asianmukaisesta retkeilyvarustuksesta.
- Tarjolla on helppoja ja vaativia retkikohteita.
- Tarjotaan mahdollisuus luontoelämyksiin.
- Rakenteet, reitit ja ohjelmapalvelut ovat turvallisia.

7. Vaikutetaan myönteisesti paikalliseen talouteen ja työllisyyteen

- Käytetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten yrittäjien tuotteita ja palveluja.
- Työllistetään mahdollisuuksien mukaan paikkakuntalaisia, mutta huomataan, että myös muualta tulleet ihmiset ja ideat voivat olla voimavara kotiseudun kehittämisessä.

8. Viestintä ja markkinointi on laadukasta ja vastuullista

- Asiatiedot ovat luotettavia.
- Tiedotus on avointa ja vuorovaikutteista.
- Markkinointi ei ole ristiriidassa luonnonsuojelun kanssa.

9. Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä

- Asiakkaiden mielipiteet ovat tärkeitä.
- Järjestetään koulutusta yhdessä yrittäjien kanssa.
- Annetaan kaikille kiinnostuneille mahdollisuus osallistua suunnitteluun.
- Yhteistyössä asetetaan etusijalle ne, jotka sitoutuvat näihin kestävän luontomatkailun periaatteisiin.

6.2 Matkailun kestävyiden arviointi

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella ei ole aiemmin tehty järjestelmällistä arviointia tai seuranta matkailun vaikutuksista. Tämän suunnitelman yhtenä tavoitteena on ottaa käyttöön menetelmä matkailun vaikutusten arviointia ja seuranta varten. Matkailun vaikutusten seuranta käytetään apuvälineenä alueen hoidon ja käytön suunnittelussa ja toteutuksessa. Luontomatkailun ja virkistyskäytön aiheuttamiin ongelma-kohtiin on tähän asti puututtu tapauskohtaisesti. Jos alueen kestävyys on joutunut koetukselle tai heikentynyt, on kantokykyä nostettu tekemällä parannuksia rakenteisiin ja ohjaamalla reittien ja rakenteiden käyttöä opastusviestinnän avulla. Maailmanperintöalueen luontomatkailurakenteiden käytön on arvioitu lisääntyneen maailmanperintöarvon saamisen myötä (Sarlin ym. 2010) ja on odotettavissa, että alueen käyntimäärät kasvavat vastaisuudessa. Jotta alueen luonto- ja kulttuuriarvot voidaan säilyttää ja matkailun myönteisiä vaikutuksia paikallistalouteen ja -yhteisöön tukea, katsottiin tarpeelliseksi, että alueella aloitetaan matkailun aiheuttamien vaikutusten jatkuva seuranta. Järjestelmällisen seurannan avulla matkailun aiheuttamilta ikäviltä muutoksilta voidaan välttyä ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin muutosten hallitsemiseksi ja ehkäisemiseksi jo etukäteen.

Matkailun ekologisen kestävyiden tavoite tarkoittaa luonnon monimuotoisuuden huomioimista ja luonnon suojelun tukemista. Tällöin matkailu kuormittaa mahdollisimman vähän ympäristöä eikä vaaranna luontoarvoja. Sosiokulttuurisen kestävyiden turvaamisen tehtävänä on vahvistaa alueen luonto- ja kulttuuriarvoja, tukea asiakkaiden virkistysmahdollisuuksia sekä edistää paikallisyhteisön ja matkailuelinkeinon tarpeiden yhteensovittamista. Matkailun taloudelliseen kestävyiden liittyy paikallisyhteisön toimeentulo- ja työllisyysmahdollisuuksien parantaminen sekä myönteisten paikallistaloudellisten vaikutusten edistäminen. Saatavilla olevat nykytiedot matkailun vaikutuksista maailmanperintöalueella osoittavat, ettei matkailun kestävyiden ole uhattuna.

Maailmanperintöalueen matkailun ympäristövaikutuksia arvioidaan jatkossa ”hyväksyttävän muutoksen rajat” (Limits of Acceptable Change) -menetelmällä (ks. Stankey ym. 1985). Menetelmä ei ole aukoton, ja luontomatkailun aiheuttamia muutoksia on mahdotonta erotella täysin muun käytön vaikutuksista tai olosuhteissa tapahtuvista muutoksista. Jos mittarien saamista arvoissa tapahtuu merkittäviä muutoksia, on tarkastelussa tärkeää analysoida kokonaisuudessaan, mistä muutos johtuu. Hyväksyttävän muutoksen rajat -menetelmän lisäksi alueella jatketaan silmämääräisesti tehtävää kestävyiden arviointia niin kuin tähänkin asti.

Hyväksyttävän muutoksen rajat -menetelmässä jokaiselle kestävä luontomatkailun periaatteelle valitaan yksi tai useampi mittari. Mittarin avulla mitataan, onko periaatteen kuvaamaan tavoitettiin ylletty. Jokaiselle yksittäiselle mittarille mitataan nykyarvo ja mittarille määritellään tavoitearvo. Niin ikään jokaiselle mittarille määritellään raja-arvo hyväksyttävälle muutokselle olosuhteissa tai resurssissa, jota mittari kuvaa. Jos tavoitearvoa ei saavuteta tai raja-arvot alitetaan, määritellään johdonmukaiset keinot toivotun tilan saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi. Menetelmän avulla seurataan, miten tehokkaasti ja vaikuttavasti johtamistoimenpiteet ovat vaikuttaneet. Mittarien ja arvojen määrittämisessä hyödynnetään alueilta, kävijöiltä, yhteistyökumppaneilta ja sidosryhmiltä kerättävää tietoa.

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella käyttöönotettavat 15 mittaria matkailun kestävyiden arviointia ja seuranta varten on kuvattu liitteessä 3.

7 Matkailun tavoitetilä

Matkailun kehittämisessä toteutetaan Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen hallinto- ja kehityssuunnitelmassa (Metsähallitus 2009) alueelle määriteltyä visiota vuodelle 2020:

Merenkurkun saaristo on geologisten ja maisemallisten arvojensa takia ainutlaatuinen ja laajalti tunnettu maailmanperintökohde, joka tarjoaa asukkailleen viihtyisän ja vetovoimaisen elinympäristön sekä aitoja elämyksiä vierailijoille.

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen matkailun tavoitetilää käsiteltiin suunnitteluprosessin kolmannessa työpajassa 15.9.2010. Työpajassa tuotettiin aineistoa, jonka pohjalta Merenkurkun saariston matkailun tavoitetilaksi seuraavalle kymmenvuotiskaudelle määriteltiin:

Merenkurkun saaristo on aitojen luonto- ja kulttuurielämysten lähde. Korkealaatuiset matkailupalvelut ja kaunis saaristolaismaisema luovat raamin ymmärtää ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta, vaikuttua jääkauden vaikutuksista ja mahdollisuuden virkistäytyä ja hiltä jentä.

Merenkurkun saaristo on Suomen maailmanperintökohteiden kestävän matkailun lipulaiva. Matkailun palvelut tuotetaan ja kehitetään paikallisuuteen ja kulttuuriperintöön tukeutuen, maailmanperintöarvoja vahvistaen ja yhdessä tehden.

Merenkurkun saaristo ja Höga Kusten on kansainvälisesti tunnettu ja houkutteleva matkakohde. Matkailu tukee toimeentulomahdollisuuksia saaristossa ja kylien elinvoimaisuutta. Matkailun liiketoiminta on taloudellisesti kannattavaa ja maailmanperintöalueella on helppo vieraila.

Taulukoissa 9–11 on esitetty teemoittain tarkennetut keskipitkän aikavälin (5–10 v) tavoitteet ja keinot asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi lyhyellä aikavälillä (1–5 vuotta). Luvun 8 toimenpideohjelma noudattaa samaa teemoitusta. Teemoja ovat:

1. matkailu- ja retkeilypalvelut
2. opastusviestintä ja käytön ohjaus
3. matkailun markkinointi ja tuotekehitys.

Taulukko 9. Merenkurkun maailmanperintöalueen matkailu- ja retkeilypalveluiden kehittäminen.

Tavoite ja sen kuvaus	Keinot
<p>1. Saariston kylien kulttuurimaisemaa hoidetaan ja maisemakuvaa ylläpidetään. Tavoite on kytkennässä kaikkiin alla oleviin käyntikohteisiin.</p> <p>Maailmanperintöalueen käyntikohteiden kulttuurimaisema on houkutteleva ja vetovoimainen.</p>	<p>Tuetaan maisemanhoitotoimenpiteiden toteutusta maailmanperintöalueella.</p> <p>Huomioidaan maisemakuva matkailun kehittämisessä ja rakentamisessa.</p>
<p>2. Maailmanperintöalueella on korkealaatuisia, turvallisia ja kysyntää vastaavia luonto- ja kulttuurikohteita. Asiakastytyväisyys palveluiden laatuun paranee.</p> <p>Maailmanperintöalueen käyntikohteet reitteineen ja palvelurakenteineen tuotteistetaan ja asemoidaan luontevaksi osaksi alueen opastusta ja muuta matkailun palvelutarjontaa. Käyntikohteet tukevat kävijöiden virkistymismahdollisuuksia ja kannattavaa matkailun yritystoimintaa.</p>	<p>Käyntikohteita tarkastellaan laajempina kokonaisuuksina, ne profiloidaan ja niille kehitetään selkeitä ja toimivia tuotteita. Alla on esitetty ratkaisut käyntikohteiden kehittämiseksi.</p>
<p>2.1 Svedjehamn ympäristöineen: maailmanperintöalueen keskeisin omatoimisten matkailijoiden ja matkailuyritysten asiakkaiden päiväkäyntikohte.</p>	<p>Kehitetään Björköbyn ja Svedjehamnin alueesta Bodvattnet runt -luontopolkuineen, näkötorneineen, Bodbackin venevajoineen ja Långgrundin taukopaikkoineen päiväkäyntikohte, kävijät voivat tutustua maankohoamisen vaikutuksiin luonnossa ja kulttuuriympäristössä sekä jääkauden muokkaamiin pinnanmuotoihin helposti ja turvallisesti. Kohde soveltuu myös lapsille, liikuntaesteisille ja kalastusmatkojen tukikohtaksi. Käyntikohteen opastusta kehitetään ja mahdollistetaan yksityisen matkailutarjonnan kuten majoitus- ja ravitsemispalveluiden lisääntyminen.</p>
<p>2.2 Sommarön linnakealue/Södra Vallgrundin alue: luonto-opetuksen, tyky- ja yhdistystoiminnan ja omatoimisten retkeilijöiden keskuspaikka.</p>	<p>Sommarön linnakealueen vartiotupa kunnostetaan yhdistysten ja yritysten käyttöön soveltuvaan. Alueen muuta palveluvarustusta kunnostetaan luonto-opetusta, yhdistystoimintaa ja matkailuyritysten ohjaamaa tyky-toimintaa silmällä pitäen. Linnakealueen palveluvarustusta tarkastellaan osana laajempaa Sommarösundin/Södra Vallgrundin käyntikohdekokonaisuutta. Selvitetään mahdollisuudet jatkaa linnakealueelta lähtevää luontopolkua aina Granösundin kalastusmuseolle ja Bulleråsin alueelle asti. Kohteen teemana toimivat alueen sotahistoria, kylämaisema ja geologiset erityispiirteet. Vartiotupa ympäristöineen soveltuu ympärivuotiseen käyttöön.</p>
<p>2.3 Klobbskat, Panike ja Kvicksundin alue: käyntikohte matkailuyritysten asiakkaille.</p>	<p>Klobbskatissa sijaitsevat ravitsemisliikkeet, venelaituri, kalasatama ja lyhyt luontopolku yhdessä Björkörenin ja Wargisin tupien ja luontopolun kanssa luovat edellytykset matkailuyritysten tarjoamien risteilyjen, patikointiretkien ja kalastus- ja melontaretkien toteutukseen. Selvitetään mahdollisuudet käyttää Wargisin/Kvicksundin alueelle johtavaa yksityistietä yleisökäyttöön. Alueen rikkaasta salakuljetushistoriasta ja tarinaperinteestä tuotteistetaan käyntikohteen kantava teema.</p>
<p>2.4 Raippaluodon silta, Bergskäret, Merten talo ja Fjärdsjärn alue: maailmanperintöalueen portti käyntikohteisiin ja tapahtumiin.</p>	<p>Raippaluodon sillan ympäristöä kehitetään maailmanperintöalueen porttina, jossa voi ulkoilla, lähteä risteilylle, käyttää ravintolapalveluita ja jatkaa matkaa kohti käyntikohteiden palveluita.</p>

<p>2.5 Mikkelsaaret: ulkosaariston tärkeä veneilijöiden ja ohjelmapalveluyritysten käyntikohde.</p>	<p>Mikkelsaarten luontoasema saunoineen kunnostetaan kuntoarviossa (Finnenergia 2010) havaittujen puutteiden osalta. Asema vuokrataan matkailuyrityksen käyttöön ja sillä tarjotaan kahvila-, sauna- ja majoituspalveluita veneilijöille ja risteilyjen ja ohjelmapalveluyritysten asiakkaille. Yritysten tarjoamien risteilyjen ja yksityisten kuljetuspalveluiden määrää Mikkelsaareille lisätään. Mikkelsaarten opastusta parannetaan ja luontoasemalle kootaan piennäyttely alueen luonnosta ja ihmisen toiminnasta ja jäljistä saarella.</p>
<p>2.6 Valassaaret: omatoimisia veneilijöitä ja matkailuyritysten opastettuja päiväretkiä palveleva ulkosaaristokohde.</p>	<p>Valassaarten palveluvarustusta ylläpidetään omatoimisten veneilijöiden retkisatamana. Valassaarten majakanvartijan rakennukseen kootaan tarina majakasta ja majakanvartijoiden elämästä, jotta matkailuyritykset voivat hyödyntää rakennusta opastettujen päiväretkien tukikohtana. Valassaarten luontomatkauskäyttö tarkentuu saaren rakennuskannan ylläpidon ja kehittämisen ja hoidon ja käytön suunnittelun kautta.</p>
<p>2.7 Moikipää ja Rönnskär: veneilijöiden retkisatamia ja leirikoulutoiminnan kohteita.</p>	<p>Moikipään ja Rönnskärin kivikkoiseen saaristoon voi kulkea Bergön ja Molpen viehättävien saaristokyltien kautta. Moikipäällä ja Rönnskärissä omatoimiset veneilijät, leirikoulu ja matkailuyritysten asiakkaat voivat tutustua Merenkurkun merivartio- ja luotsitoiminnan historiaan sekä geologisiin erityispiirteisiin. Moikipäällä toimi Pohjanlahden ensimmäinen vipupooki, josta on saarella jäljennös. Rönnskärin historiaa rikastaa saarella toiminut luotsiasema, luotsituvat ja Suomen vanhin säilynyt puupooki. Luontoasemia ylläpidetään osana alueen kulttuurihistoriallisesti arvokasta maisemaa. Moikipään ja Rönnskärin käyntikohteiden palveluvarustus sopeutetaan siten, että ne palvelevat veneilijöitä retkisatamana, matkailuyritysten opastettuja ryhmiä ja leirikoululaisia retkikohteena.</p>
<p>2.8 Norrskär ja Snipansgrund Medelkallan hylkeidensuojelualue: matkailuyritysten opastettujen majakka- ja hyljeretkien kohteita.</p>	<p>Yhteistyösopimuksen Metsähallituksen kanssa solmineet matkailuyritysten opastetut ryhmät voivat tutustua Norrskärin majakkasaareen. Snipansgrund Medelkallanin hylkeidensuojelualueelle retkiä voidaan järjestää anomalla Metsähallitukselta lupa vierailua varten.</p>
<p>3. Satamat ja lähiseudun luontokohteet asemoidaan osaksi maailmanperinnön aluekokonaisuutta.</p>	<p>Vaasan sisäsatama, Fjärdsjär, Svedjehamn, Västerö, Klobbkat ja Köklotin satama, Norrskat, Långskäret, Raippaluodon satama, Vikarskat, Sommarösund, Bredskär, Utterbådan, Panike, Nabben ja Berny'sin laituri toimivat lähtöpaikkoina saaristoristeilyille ja muun muassa purjehdus- ja melontaretkien lähtöpaikkoina saariston retkikohteisiin.</p> <p>Västerön vaellusreittiä ylläpidetään haastavamman maastonsa vuoksi aktiiviliikkuville soveltuvana reittinä, joka soveltuu niin omatoimisille retkeilijöille kuin matkailuyritysten asiakkaille. Västerön reitin teemana toimii aselaiva Equityyn liittyvä sotahistoria ja seudun rikas salakuljetuksen historia.</p> <p>Öjenin ja Granön luontopolkuja käsitellään osana maailmanperintöalueen matkailu- ja retkeilypalvelutarjontaa.</p>

<p>4. Maailmanperintöalueen asiakasryhmät on tunnistettu ja niiden toiveet ja tarpeet tunnetaan. Asiakkaiden tarpeet ja muutokset kävijärakenteessa huomioidaan matkailupalveluiden suunnittelussa, hoidossa ja käytössä.</p> <p>Palvelut ovat käyttäjiensä näköisiä. Ne vahvistavat asiakkaiden hyvinvointia ja yritysten toimintaedellytyksiä. Asiakkaita ja yrityksiä kuullaan suunnittelussa.</p>	<p>Toteutetaan jatkuvaa asiakasseurantaa. Käsitellään sekä yrityksiltä että kävijöiltä saadut palautteet säännöllisesti ja viestitään palautteesta kumppaneille. Matkailupalveluvarustusta parannetaan ja toimintaa kehitetään saadun palautteen perusteella.</p>
<p>5. Paikallisyhteisöt osallistuvat matkailu- ja retkeilypalveluiden hoitoon, käyttöön, tuotantoon ja suunnitteluun.</p> <p>Vuorovaikutus paikallisyhteisöjen kanssa on aktiivista. Matkailupalveluilla on takanaan paikallisyhteisöjen hyväksyntä ja tuki. Merenkurkun saariston kylät, museot, retkeilyreitit, yritykset ja palvelupisteet toimivat vuorovaikutteisina paikallisväestön ja kävijöiden kohtaus- ja tapahtumapaikkoina.</p>	<p>Matkailupalveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä panostetaan toimivaan yhteistyöhön valtion, kuntien, jakokuntien, maanomistajien, yrittäjien, osuuskuntien, yhteisöjen ja asukkaiden kesken.</p> <p>Tarjotaan paikallisyhteisöille mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua käyntikohteiden suunnitteluun, hoitoon ja käyttöön.</p> <p>Palvelukulttuuri perustuu aitoon vieraanvaraisuuteen, lämpimään tervetuloon ja paikalliseen omistajuuteen.</p> <p>Ryhdytään tarvittaviin käytön ohjauksen toimenpiteisiin opastusviestinnän ja sidosryhmyöskentelyn avulla, jos matkailun sosiokulttuurisessa kestävyudessa havaitaan ongelmia.</p> <p>Järjestetään maailmanperintöalueen tapahtumat yhteistyössä paikallisyhteisöjen ja kotiseutuyhdistysten kanssa.</p> <p>Maailmanperintöalueen käyntikohteita tarkastellaan kokonaisuutena kylien muun palvelutarjonnan kanssa.</p>
<p>6. Merenkurkun saariston matkailu ja luonnon virkistyskäyttö on kestävä, ja se pystytään todentamaan.</p> <p>Matkailutoiminta maailmanperintöalueella on taloudellisesti kannattavaa, sosiokulttuurisesti oikeudenmukaista ja ympäristöystävällistä. Kestävyyttä seurataan yhtenäisen menetelmän avulla.</p>	<p>Panostetaan matkailuyritystoiminnan monipuolistumiseen, yrittäjien osaamisen parantamiseen ja toimivien palveluketjujen muodostumiseen, jotta matkailun taloudellinen kannattavuus paranee.</p> <p>Viestitään kestävä luontomatkailun periaatteista matkailutoimijoiden ja sidosryhmien kesken. Opastusviestinnän avulla ohjataan kävijöitä ja yrityksiä noudattamaan periaatteita maailmanperintöalueella liikuttaessa.</p> <p>Tehdään ja toteutetaan matkailun kestävyden jatkuvaa seurantaan hyväksyttävän muutoksen rajat -menetelmällä.</p>

Taulukko 10. Merenkurkun maailmanperintöalueen opastusviestinnän ja käytön ohjauksen kehittäminen.

Tavoite ja sen kuvaus	Keinot
<p>1. Maailmanperintöalueen asiakaspalvelun ja opastusviestinnän toimivuutta parannetaan.</p> <p>Asiakaspalvelua ja opastusviestintää toteutetaan aidosti kumppaneina. Maailmanperintöalueen asiakaspalvelu (palvelupisteet, oppaat, sähköinen viestintä) toimii yhtenäisenä verkostona toisiaan täydentäen.</p>	<p>Merenkurkun asiakaspalvelun ja opastuksen tuotanto, ylläpito ja kehittäminen tapahtuvat jatkossa Merenkurkun maailmanperintö ry:n, maailmanperintöalueen kuntien ja Metsähallituksen yhteistyönä.</p> <p>Maailmanperintöalueen asiakaspalveluverkoston toimintaa koordinoi Merenkurkun maailmanperintö ry. Merenkurkun maailmanperintö ry:n toimintakonseptia ja sääntöjä muokataan niin, että yhdistys voi toimia Merenkurkun asiakaspalveluverkoston koordinoijana. Verkoston vuosittaisen toimintasuunnitelman ja -budjetin hyväksyy johtoryhmä, johon kuuluvat verkostoon sitoutuneet tahot.</p> <p>Merenkurkun asiakaspalveluverkosto tuottaa ja jakaa yhtenäistä maailmanperintömateriaalia ja käyttää yhteisiä viestintäkanavia sekä vaikuttaa tapahtumissa ja messuilla yhdessä muiden toimijoiden kanssa.</p>
<p>2. Asiakaspalvelupisteiden roolit ja tehtävän- ja työnjako ovat selkeitä.</p> <p>Maailmanperintöalueen palvelupisteet täydentävät toisiaan.</p>	<p>Selvitetään Merten talon konsepti sekä talon ylläpitoon ja toimintaan sitoutuvat toimijat. Selvitetään millaista asiakaspalvelua, liike- ja kylätoimintaa ynnä muuta taloon on tarkoituksenmukaista järjestää.</p> <p>Selvitetään konsepti, jolla Terranovaan muodostetaan tutkimuksen edistämisen ja tutkimustiedon kokoamisen ja välittämisen Merenkurkun tutkimus- ja tietokeskus.</p> <p>Björköbyn Svedjehamniin suunnitellaan oleva opastus suunnitellaan osana Merenkurkun asiakaspalvelun ja opastuksen verkostoa. Vaasan matkailutoimisto, Söderfjärdenin Meteoriihi ja Molpessa sijaitseva palvelupiste huomioidaan asiakaspalveluverkoston toiminnan suunnittelussa.</p> <p>Tavoitellaan, että jokaisessa maailmanperintöalueen kunnassa maailmanperintöopastus toimii hyvin.</p>
<p>3. Tietoisuus maailmanperintöarvoista ja Merenkurkun harrastusmahdollisuuksista kasvaa. Tieto maailmanperintöarvoista tavoittaa alueen kävijät, asukkaat ja siitä kiinnostuneet. Palvelupisteet, viestintäkanavat ja opastusaineistot muodostavat yhdessä käyttäjäystävällisen kokonaisuuden.</p> <p>Maailmanperintöaineisto on helposti saatavilla ja aineistossa huomioidaan eri kohderyhmien tarpeet. Opastusviestinnässä tavoitellaan mahdollisimman suurta näkyvyyttä ja vaikuttavuutta maailmanperintöalueella. Opastusaineiston suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnetään vuorovaikutteisia, uutta teknologiaa hyödyntäviä sovelluksia.</p>	<p>Henkilökohtaisessa asiakaspalvelussa ja opastuksessa panostetaan näkymiseen maailmanperintöalueella sen mukaan, missä kävijät liikkuvat. Tämä tarkoittaa panostamista henkilökohtaiseen asiakaspalveluun kesäaikaan keskeisimmissä käyntikohteissa.</p> <p>Panostetaan painotuotteiden sijaan yhä enemmän sähköiseen viestintään ja sosiaaliseen mediaan, jotta saavutetaan helposti maailmanperintöalueella vierailevat kävijät, asukkaat ja kanta-asiakkaat. Maailmanperintöalueelle suunnitellaan ja sijoitetaan elektronisia infopisteitä.</p> <p>Merenkurku.fi-sivustosta muodostetaan maailmanperintöalueen yhteinen viestintäkanava. Linkitetään Merenkurku.fi-sivusto järjestelmällisesti keskeisimmille kotimaisille ja kansainvälisille luontomatkailun ja luontoharrastuksen sivustoille. Lisätään sivustolle liikkuvaa kuvaa.</p> <p>Maailmanperintöä esittelevät verkkosivustot linkitetään toisiinsa toimivasti. Vanhentuneet ja päivittämättömät sivustot poistetaan käytöstä ja niiden aineisto kytketään toiminnassa oleville sivustoille.</p> <p>Luontoon.fi-verkkopalvelua kehitetään ja ylläpidetään luontoliikuntamahdollisuuksista viestivänä kanavana siten, että sen tehtävänjako suhteessa Merenkurku.fi-sivustoon on toimiva.</p> <p>Toimitetaan opastusaineistoa tärkeimmille liikenneasemille maailmanperintöalueella ja sen vaikutusalueella.</p> <p>Vahvistetaan yhteistyötä tapahtumajärjestäjien ja paikallisyhteisöjen kesken maailmanperinnön näkymiseksi osana niiden toimintaa.</p> <p>Varmistetaan viestintämateriaalin kansainvälisyys ja tuotetaan materiaalia eri kieliversioina.</p>

<p>4. Maailmanperintöalueen saavutettavuus paranee.</p> <p>Kävijöiden on helppo löytää oma reitti maailmanperintöalueelle sekä tiedon että kulkuyhteyksien puolesta.</p>	<p>Ylläpidetään yhtenäisiä tienvarsi- ja maasto-opasteita tärkeimmillä sisääntuloreiteillä ja käyntikohteissa sekä maailmanperintöalueella että sen vaikutusalueella.</p> <p>Lisätään saariston tärkeimpiin käyntikohteisiin hyvin toimivia yksityisiä kuljetuspalveluita.</p> <p>Lisätään keskeiset tiedot ulkosaariston käyntikohteista veneilijöiden kartastoihin.</p> <p>Selvitetään mahdollisuudet saada merkintä Merenkurkun saariston maailmanperintöalueesta autossa käytäviin navigaattoreihin.</p>
<p>5. Asiakaspalvelu ja opastusviestintä ohjaavat kävijöiden käyttäytymistä maailmanperintöalueella.</p> <p>Opastusviestinnällä ohjataan kävijöiden liikkumista alueen sisällä, ennaltaehkäistään ristiriitoja ja varmistetaan matkailun kestävyttä. Kävijät tuntevat alueiden käyttöä koskevat säännöt.</p>	<p>Viestitään roskattomasta retkeilystä ja tiivistetään yhteistyötä Pidä Saaristo Siistinä ry:n kanssa.</p> <p>Parannetaan ja ylläpidetään tienvarsi- ja maasto-opastusta, joka ohjaa kävijöitä maailmanperintöalueelle ja -alueella.</p> <p>Viestitään kestävästä luontomatkailun periaatteista ja vahvistetaan niiden toteuttamista.</p> <p>Maailmanperintöalueen luonto- ja kulttuuriarvoista viestitään palvelupisteissä, sähköisissä viestintävälineissä, maasto-opasteissa ja oppaiden välityksellä siten, että kävijät tiedostavat sekä alueiden käyttöä koskevat säännöt että luonto- ja kulttuuriarvot, jotka halutaan säilyttää.</p>

Taulukko 11. Merenkurkun maailmanperintöalueen matkailun markkinoinnin ja tuotekehityksen kehittäminen.

Tavoite ja sen kuvaus	Keinot
<p>1. Maailmanperinnön merkitys vetovoimatekijänä kasvaa.</p> <p>Merenkurkun saariston maisema, monimuotoinen luonto ja elävä saaristolaiskulttuuri ovat Vaasan seudun luontomatkailun tärkeimmät vetovoimatekijät. Maailmanperintö on keskeinen osa Merenkurkun paikallisidentiteettiä, josta ollaan ylpeitä.</p>	<p>Maailmanperintöalueen markkinoinnissa panostetaan Merenkurkun maisemasta, monimuotoisesta luonnosta ja elävästä saaristolaiskulttuurista viestimiseen kumppaniviestinnän keinoin.</p> <p>Tuetaan viestinnällä, markkinoinnilla ja tuotekehityksellä maailmanperintöarvojen ja vetovoimatekijöiden säilymistä houkuttelevina.</p> <p>Järjestetään perehdytystä maailmanperinnöstä Merenkurkun asiakaspalveluverkostolle ja matkailutoimijoille, jotta toimijat voivat hyödyntää arvoja omassa toiminnassaan.</p> <p>Matkailuyritykset ja paikallisyhteisöt innostetaan viestimään maailmanperintöarvoista aktiivisen osallistamisen, tiedottamisen ja yhteistyön keinoin.</p> <p>Varmistetaan viestinnän korkea laatu ja oikeellisuus yhteistyötahojen kanssa ja tuotetaan viestinnän sisältöjä yhdessä.</p>
<p>2. Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen tunnettuus paranee.</p> <p>Merenkurkun saariston maailmanperintöalue tunnetaan luontomatkailukohteena sekä paikallisesti, kansallisesti että kansainvälisesti.</p>	<p>Varmistetaan maailmanperintöalueen näkyvyys sekä paikallisella, kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Kansallisella tasolla vahvistetaan Merenkurkun näkyvyyttä osana Suomen maailmanperintökohteiden verkostoa. Kansainvälisellä tasolla yhteys Höga Kusteniin tuo tarvittavaa vetovoimaa. Varmistetaan toimiva yhteistyö sekä suomalaisten että pohjoismaisten maailmanperintökohteiden kanssa.</p> <p>Lisätään yhteistyötä medioiden kanssa näkyvyyden parantamiseksi.</p> <p>Valitaan sopivat viestintäkanavat eri kohderyhmien saavuttamiseksi.</p> <p>Lisätään Merenkurkun tunnuksen käyttöä ja näkyvyyttä.</p> <p>Luontoon.fi-verkkopalvelussa Merenkurkun saaristo nostetaan tärkeimpien matkailun painopistealueiden joukkoon.</p>
<p>3. Matkailupalvelut ovat korkealaatuisia.</p> <p>Matkailupalvelujen tuotannossa ja kehittämisessä keskitytään laadun parantamiseen ja seurantaan.</p>	<p>Matkailun tuotekehityksessä parannetaan maailmanperintöarvojen näkymistä sekä paikallisuuden kunnioittamista. Laadunvarmistus ja asiakaslähtöinen tuotekehitys takaavat matkailupalvelujen korkean laadun ja turvalliset luonto- ja kulttuurielämykset.</p> <p>Tuetaan matkailun yritystoiminnan kehittämistä neuvonnalla ja tarjoamalla rahoitustukea kehittämistoimiin, jotta yritysten taloudellinen kannattavuus paranee.</p> <p>Seurataan asiakastyytyväisyyttä jatkuvasti ja huomioidaan saatu palaute palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä.</p> <p>Tarjotaan matkailuyrityksille valmennusta ja koulutusta laadunvarmennuksesta ja matkailun turvallisuusasioista.</p> <p>Tuetaan yrittäjien matkailuosaamista.</p>

	<p>Kunnostetaan ja tuoteistetaan olemassa olevaa matkailu- ja retkeilypalveluvarustusta.</p> <p>Tuetaan kestävän luontomatkailun periaatteiden mukaista matkailuliiketoimintaa.</p> <p>Maailmanperintöalueella hyödynnetään laadunvarmistusjärjestelmää ja sertifikaatteja.</p>
<p>4. Matkailun tuotekehitystä tehdään asiakaslähtöisesti.</p> <p>Asiakkaiden toiveet ja tarpeet tunnetaan. Olemassa olevien ja uusien tuotteiden kehittämistyö valituille kohderyhmille perustuu asiakaspalautteeseen.</p>	<p>Toteutetaan markkinatutkimuksia säännöllisin väliajoin.</p> <p>Tarjotaan palveluita, jotka soveltuvat maailmanperintöalueen kävijöille, ja kehitetään uusia palveluja niille soveltuville kohderyhmille. Varmistetaan, että palveluita on tarjolla myös kansainvälisille asiakkaille.</p> <p>Seurataan matkailun trendejä ja niissä tapahtuvia muutoksia ja vastataan niihin.</p>
<p>5. Matkailumarkkinoinnista ja matkailun tuotekehityksestä vastaavien toimijoiden roolit ja tehtävät selkiytyvät ja vakiintuvat.</p> <p>Matkailumarkkinointiin ja tuotekehitykseen liittyvät roolit, vastuut ja tehtävät on mallinnettu.</p>	<p>Mallinnetaan sekä maailmanperintöalueen matkailun yhteismarkkinoinnin että matkailun tuotekehitykseen liittyvät tehtävät, vastuut ja järjestäytyminen.</p> <p>Varmistetaan markkinoinnin ja tuotekehityksen jatkuvuus pysyvän rahoituksen ja järjestäytymisen avulla.</p> <p>Vahvistetaan matkailuyritysten ja -toimijoiden välistä yhteistyötä ja verkostoitumista.</p> <p>Kannustetaan yritysten osallistumista maailmanperintöalueen yhteismarkkinointiin.</p>
<p>6. Matkailun paikallistaloudellinen hyöty kasvaa.</p> <p>Asiakkaiden on helppo löytää, koota, ostaa ja toteuttaa sopiva Merenkurkun tuotekokonaisuus.</p>	<p>Lisätään yksityisiä kuljetuspalveluita sekä maanteitse että meriteitse tärkeimpiin käyntikohteisiin.</p> <p>Parannetaan maailmanperintöalueen majoituspalveluiden laatua, määrää ja saavutettavuutta.</p> <p>Luodaan toimivia palveluketjuja ja monipuolistetaan palvelutarjontaa tiivistämällä matkailuyritysten ja -toimijoiden välistä yhteistyötä. Luodaan säännöllisesti tarjottavia luontomatkailuaktiviteetteja ja parannetaan palveluiden toteuttamisvarmuutta siten, että niiden riippuvuus sää- ja keliolosuhteista heikkenee.</p> <p>Valitaan jakelu- ja myyntikanavat, joiden kautta asiakkaiden on helppo hankkia Merenkurkun tuotekokonaisuus ohjattuine aktiviteetteineen, ruokailuineen ja majoituksineen.</p>

8 Toimenpideohjelma

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen matkailun kehittämistarpeita on kartoitettu paitsi yritystutkimuksen (Sarlin ym. 2010) ja työpajojen avulla myös sidosryhmien kanssa läpi koko suunnitelman kokoamisprosessin. Metsähallitus kerää yrittäjiltä palautetta sekä Metsähallituksen että yrittäjien toiminnasta vuosittain, minkä avulla kartoitetaan puutteita ja parannus- ja kehittämistarpeita. Toimenpideohjelman laadinnassa on huomioitu myös ne kehittämistoimenpiteet, joita kunnat ja matkailutoimijat ovat esittäneet muissa yhteyksissä.

Monet toimenpiteet koskevat yleistä kehittämistä. Tähänastiset luontomatkailun kehittämistoimenpiteet maailmanperintöalueella ovat nojanneet Euroopan unionin aluekehitysrahaston, maaseudun kehittämissrahaston ja Botnia-Atlantica-ohjelman myöntämään hankerahoitukseen. Metsähallitus on hakenut vuosittain rahoitusta eduskunnan lisäbudjetista Merenkurkun maailmanperinnön alueellisen hallinnon ja kehittämisen koordinaatiotehtävien hoitamista varten 300 000 €.

Osa toimenpideohjelmassa esitetyistä toimenpiteistä toteutetaan perustyönä ja jo käynnissä olevissa hankkeissa. Muut toimenpiteet tehdään joko perustyönä tai haettavalla hankerahoituksella. Suunnitelman toimenpideohjelmaan haetaan hankerahoitusta Euroopan unionin rakennerahastoista ja EU:n maaseudun kehittämissrahastosta, Botnia-Atlantica-ohjelmasta sekä työllisyystyöohjelmasta. Lähitulevaisuuden painopiste Merenkurkun matkailun kehittämisessä on maailmanperintöalueen asiakaspalvelun ja opastusviestinnän käynnistämisen yhtenäisenä verkostona. Sitä varten on suunnitteilla vuosille 2011–2012 hanke, jonka jälkeen Merenkurkun asiakaspalveluverkoston toiminta on tarkoitus vakiinnuttaa. Hanke toteutetaan Merenkurkun maailmanperintö ry:n, maailmanperintöalueen kuntien ja Metsähallituksen yhteistyönä.

Toinen keskeinen kehittämiskohde on Merenkurkun matkailu- ja retkeilypalveluvarustuksen laadun parantaminen ja käyntikohteiden profiloinnin mukainen kunnostus ja tuotteistus. Kaikessa matkailun suunnittelussa ja kehittämisessä on maailmanperintöalueen kunnilla, paikallisilla kyläyhdistyksillä, jakokunnilla ja matkailutoimijoilla merkittävä rooli. Alla oleviin taulukoihin toimenpiteiden vastuutahoksi on merkitty ensisijainen vastuutaho.

8.1 Matkailu- ja retkeilypalvelut

Seuraavassa (taulukko 12) esitetään yhteenveto toimenpiteistä, jotka käsittelevät maailmanperintöalueen matkailu- ja retkeilypalveluiden kehittämistä.

Taulukko 12. Merenkurkun maailmanperintöalueen matkailu- ja retkeilypalveluiden kehittämistoimenpiteet (3 vuoden aikaväli).

Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Rahoitus
<ul style="list-style-type: none"> Svedjehamnin ympäristö: laiturin rakentaminen Långgrundin taukopaikan läheisyyteen ja luontopolun ohjaaminen laiturille, Långgrundin taukopaikan kunnostus, reitin kestäväointi (pitkokset ja soraistus), esteettömän polun jatkaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> 2011–2013 	<ul style="list-style-type: none"> perus- ja hankerahoitus
<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelma Svedjehamnin palvelu- ja opastusrakennuksen (de Geer hus) rakentamisesta 	<ul style="list-style-type: none"> Björkö jakokunta 	<ul style="list-style-type: none"> 2011–2012 	<ul style="list-style-type: none"> hankerahoitus, (Svedjehamn – i kärnan av världsarvet)
<ul style="list-style-type: none"> Sommarön linnakealueen vartiotuvan kunnostus, rannassa sijaitsevan tulentekopaikan kunnostus 	<ul style="list-style-type: none"> Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> 2011–2015 	<ul style="list-style-type: none"> hankerahoitus vartiotuvan kunnostus 15 000€ tulentekopaikan kunnostus 6 000 €
<ul style="list-style-type: none"> Mikkelinsaarten luontoaseman kunnostus ja piennäytelyä kokoaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> 2012 	<ul style="list-style-type: none"> hankerahoitus asemarakennuksen kunnostus 70 000 €
<ul style="list-style-type: none"> Moikipään ja Rönnskärin luontoasemien ylläpitävä kunnostus 	<ul style="list-style-type: none"> Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> 2012 	<ul style="list-style-type: none"> hankerahoitus Moikipää 40 000 € Rönnskär 20 000€
<ul style="list-style-type: none"> Valassaarten majakanvartijan rakennuksen ylläpito ja sisällöntuotanto piennäytelyä varten, pitkospuiden uusiminen 	<ul style="list-style-type: none"> Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> 2012– 	<ul style="list-style-type: none"> hankerahoitus
<ul style="list-style-type: none"> Reittivaativuusluokituksen laatiminen Bodvattnet runt ja Sommarön luontopoluille ja Västerön vaellusreitille 	<ul style="list-style-type: none"> Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> 2012–2013 	<ul style="list-style-type: none"> hankerahoitus
<ul style="list-style-type: none"> Kestävyysarviointimenetelmän (LAC) käyttöönotto ja seuranta 	<ul style="list-style-type: none"> Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> kävijäseuranta jatkuva kävijätutkimus 2015 saaristolintulaskennat 2012 	<ul style="list-style-type: none"> kävijälaskenta perusrahoituksella kävijätutkimus 9 000 € (hankerahoitus) linnustolaskennat (hankerahoitus)
<ul style="list-style-type: none"> Luonto-, ympäristö- ja maailmanperintöleirikoulutoiminnan vahvistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Natur och Miljö, kunnat 	<ul style="list-style-type: none"> 2011– 	<ul style="list-style-type: none"> perusrahoitus

8.2 Opastusviestintä ja käytön ohjaus

Seuraavassa (taulukko 13) esitetään yhteenveto toimenpiteistä, jotka käsittelevät maailmanperintöalueen opastusviestinnän ja käytön ohjauksen kehittämistä.

Taulukko 13. Merenkurkun maailmanperintöalueen opastusviestinnän ja käytön ohjauksen kehittämistoimenpiteet (3 vuoden aikaväli).

Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Rahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Merenkurkun asiakaspalvelun järjestäytyminen verkostona, opastusaineiston tuotanto ja jakelu, maailmanperintöpäivien järjestäminen vuosittain 	<ul style="list-style-type: none"> • Merenkurkun maailmanperintö ry, kunnat, Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011–2013 	<ul style="list-style-type: none"> • perus- ja hankerahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Merenkurkun asiakaspalveluverkoston perehdytys maailmanperintöön ja perehdytyskansion kokoaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011–, koulutus kerran vuodessa 	<ul style="list-style-type: none"> • perus- ja hankerahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Asiakasseurantamenetelmän käyttöönotto Merenkurkun asiakaspalvelupisteissä 	<ul style="list-style-type: none"> • Merenkurkun maailmanperintö ry, Metsähallitus (ohjausvastuu) 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011–2012 	<ul style="list-style-type: none"> • hanke- ja perusrahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Suunnitelma Merten talon toimintakonseptista, toimijoista tehtävineen ja toteuttamisen aikataulusta 	<ul style="list-style-type: none"> • Merenkurkun maailmanperintö ry 	<ul style="list-style-type: none"> • 2012 	<ul style="list-style-type: none"> • perus- ja hankerahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Merten talon ympäristön kaaivoitus 	<ul style="list-style-type: none"> • Kiinteistö Oy Merten Talo 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011–2013 	<ul style="list-style-type: none"> • perus- ja hankerahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Selvitys Merenkurkun tietokeskuksen perustamisesta Terranovaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaasan kaupunki 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011 	<ul style="list-style-type: none"> • hankerahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Merenkurku.fi-sivuston kehittäminen maailmanperintöalueen yhteisenä viestintäkanavana 	<ul style="list-style-type: none"> • Merenkurkun maailmanperintö ry ja Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> • 2012– 	<ul style="list-style-type: none"> • hankerahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Linturetkikohteiden esittelyt Merenkurku.fi:hin 	<ul style="list-style-type: none"> • Lévon instituutti 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011 	<ul style="list-style-type: none"> • hankerahoitus (Linnut ja matkailu Merenkurkussa)
<ul style="list-style-type: none"> • Luontoon.fi-verkkopalvelun ylläpito ja kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011–2013 	<ul style="list-style-type: none"> • perusrahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Uudet maastotaulut ja tuotekorttien laatiminen: <ul style="list-style-type: none"> – Bodvattnet runt ja näkötorni – Mikkelsaaret – Sommarö – Valassaaret 	<ul style="list-style-type: none"> • Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011–2013 	<ul style="list-style-type: none"> • hankerahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Luontopolkujen varsilla sijaitsevien muinaisjäännösten merkitseminen maastoon 	<ul style="list-style-type: none"> • Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011 	<ul style="list-style-type: none"> • perusrahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Liikennejärjestelyiden suunnittelu ja viitoituksen toteutus Svedjehamnissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Björkö jakokunta 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011–2012 	<ul style="list-style-type: none"> • perus- ja hankerahoitus (Svedjehamn – i kärnan av världsarvet)
<ul style="list-style-type: none"> • Tapahtumien tunnettuuden ja houkuttelevuuden parantaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • tapahtumajärjestäjät, Merenkurkun maailmanperintö ry 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011– 	<ul style="list-style-type: none"> • perusrahoitus ja tapahtumien budjetit
<ul style="list-style-type: none"> • Sähköinen uutiskirje matkailuyrityksille ja sidosryhmille 	<ul style="list-style-type: none"> • maailmanperintöneuvottelukunta alatyöryhmineen (sisältö), Metsähallitus (toteutus) 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011 • ilmestyy 2 kertaa vuodessa 	<ul style="list-style-type: none"> • perusrahoitus

8.3 Matkailun markkinointi ja tuotekehitys

Seuraavassa (taulukko 14) esitetään yhteenveto toimenpiteistä, joiden avulla kehitetään maailmanperintöalueen matkailun markkinointia ja tuotekehitystä.

Taulukko 14. Merenkurkun maailmanperintöalueen matkailun markkinoinnin ja tuotekehityksen kehittämistoimenpiteet (3 vuoden aikaväli).

Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Rahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Mediatyöskytön lisääminen: artikkelit, esittely- ja tutustumismatkat 	<ul style="list-style-type: none"> • Pohjanmaan Matkailu, Merenkurkun maailmanperintö ry 	<ul style="list-style-type: none"> • jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> • perus- ja hankerahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Maailmanperintöalueen yhteismarkkinoinnin mallintaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Pohjanmaan Matkailu 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011 	<ul style="list-style-type: none"> • hankerahoitus (Land of the Rising Stones II)
<ul style="list-style-type: none"> • Kesän aktiviteettien ja tapahtumien koordinointi ja markkinointi maailmanperintöalueella 	<ul style="list-style-type: none"> • Pohjanmaan Matkailu (koordinointi), yritykset (toteutus) 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011 	<ul style="list-style-type: none"> • perus-/ hankerahoitus (Land of the Rising Stones II)
<ul style="list-style-type: none"> • Matkailutuotteiden saavutettavuuden parantaminen, yritysten laadun varmistus (koulutus) ja markkinointi 	<ul style="list-style-type: none"> • Uumajan kaupunki 	<ul style="list-style-type: none"> • 09/2011 asti 	<ul style="list-style-type: none"> • hankerahoitus (Visit Kvarken)
<ul style="list-style-type: none"> • Merenkurkun maailmanperintötunnuksen käytön lisääminen ja vahvistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Metsähallitus, yritykset ja sidosryhmät (käyttösopimuksen perusteella) 	<ul style="list-style-type: none"> • jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> • perusrahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Matkailuyritysten ja -oppaiden perehdytys maailmanperintöön, nykyisten Merenkurkun maailmanperintöoppaiden sertifioinnin uusiminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> • 2012 	<ul style="list-style-type: none"> • hankerahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Neuvonanto yritysten kehittämiskäytännöissä ja kehittämisen rahoituksessa 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaasanseudun Kehitys Oy 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011–2013 	<ul style="list-style-type: none"> • Koko-ohjelma
<ul style="list-style-type: none"> • Vaasan seudun kärkituotteiden v. 2015 määrittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaasan matkailun johtoryhmä 	<ul style="list-style-type: none"> • jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> • perusrahoitus/hanke
<ul style="list-style-type: none"> • Leirikoulu- ja museopedagogisen tuotekonseptin kehittäminen Moikipään ja Rönnskärin luontoasemille 	<ul style="list-style-type: none"> • Korsnäs, Maalahti 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011–2012 	<ul style="list-style-type: none"> • hankerahoitus (Livet som lots / fyrvaktare på Moikipää fyr)
<ul style="list-style-type: none"> • Kartoitusta järjestää kesäisin toimiva bussiyhteys Vaasa-Björköby-Vaasa 	<ul style="list-style-type: none"> • Pro Björköby 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011 	<ul style="list-style-type: none"> • perusrahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Sähköisen varaus- ja myyntikanavan käytön vakiinnuttaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Pohjanmaan Matkailu 	<ul style="list-style-type: none"> • jatkuva 	<ul style="list-style-type: none"> • perusrahoitus
<ul style="list-style-type: none"> • Pohjanmaan kalastusmatkailun edellytysten parantaminen ja kalastusmatkailuportaalien ylläpito 	<ul style="list-style-type: none"> • Österbottens fiskarförbundet 	<ul style="list-style-type: none"> • portaalien ylläpito jatkuva • hanke 09/2011 asti 	<ul style="list-style-type: none"> • perus- ja hankerahoitus (Kvarken Fishing)
<ul style="list-style-type: none"> • Kesäaktiviteettien kehittäminen kansainvälisille markkinoille 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaasan ammattikorkeakoulu 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011–2012 	<ul style="list-style-type: none"> • hankerahoitus (Outdoors Finland – Discover Pohjanmaa 2)
<ul style="list-style-type: none"> • Merenkurkun maailmanperintömatkamaisiostisarjan suunnittelu ja toteutus 	<ul style="list-style-type: none"> • Österbottens hantverk rf 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011–2012 	<ul style="list-style-type: none"> • hankerahoitus (Nytt land ur hav – Nya produkter från Kvarken)
<ul style="list-style-type: none"> • Björköns kotiseutumuseon opastettujen kierrosten kehittäminen ja museon toiminnan kytkeminen osaksi Björköbyn matkailutarjontaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Björköby fornminnesförrening rf 	<ul style="list-style-type: none"> • 2011–2012 	<ul style="list-style-type: none"> • hankerahoitus (Ett samhälle i förändring)
<ul style="list-style-type: none"> • Keskeisten käyntikohteiden tarina- ja kulttuuriperinnön kartoittaminen, kunnostaminen, kokoaminen ja tuotteistus 	<ul style="list-style-type: none"> • Metsähallitus 	<ul style="list-style-type: none"> • 2013– 	<ul style="list-style-type: none"> • hankerahoitus

Lähteet

- Bonn, C. 1998: Björköby landskapsvårdsplan. En planeringsmodell för vård av landskapsområden. – Västra Finlands miljöcentral, Vasa. Alueelliset ympäristöjulkaisut 100. 42 s.
- DesNetti Oy, 2009: Vaasan kaupungin matkailustrategia 2009–2015. 27 s. <http://www.desnetti.fi/VaMaStra2015_v6.pdf>.
- Fennell, D. A. 1999: Ecotourism. An Introduction. – Routledge, London. 282 s.
- FinnEnergia 2010: Liike- ja palvelurakennusten kuntoarvio. Kuntoarvio on suoritettu KH 90 – 00246 ohjeen mukaisesti. Merivartioasema, Valassaaret, Mustasaari. Mikkelinsaarten luontoasema, 65800 Raippaluoto. Moikipään luontoasema, Molpehällorna 66210, Molpe, Korsnäs. Rönnskärin luontoasema, 65970 Söderudden. Sommarön vartiotupa, Södra Vallgrund. – FinnEnergia, Kuopio.
- Henkilöliikennetutkimus 2004–2005. – LVM, Tiehallinto, RHK ja WSP LT-Konsultit Oy. <www.hlt.fi>.
- Kajaanin ammattikorkeakoulu 2010: Tausta-aineistoa Kainuun ja Kuusamo-Lapland alueen matkailutoimijoiden ennakointityöhön vuoteen 2020. Matkailun ennakkoinnin tutkimus ja kehittäminen Kainuussa ja Koillismaalla (A30249) 2010. – Kajaanin ammattikorkeakoulu, tutkimus- ja kehitysyksikkö, Kajaani. 111 s.
- Koivula, E., Saastamoinen, O., Hentinen, L., Loikkanen, T., Määttä, M., Peltonen, A., Saarinen, J. & Tyrväinen, L. 2005: Metsät ja luontomatkailu: nykytila ja kehittämistarpeita. – Teoksessa: Koivula, E. & Saastamoinen, O. (toim.), Näkökulmia luontomatkailuun ja sen tulevaisuuteen. Joensuun yliopiston metsätieteellisen tiedekunnan tiedonantoja 165: 7–61.
- Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämistyöryhmä 2002: Ohjelma luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi. – Suomen Ympäristö 535. 48 s.
- Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunnan markkinointityöryhmä 2008: Informations- och marknadsföringsplan för världsarvet Kvarkens skärgård 2008. – <www.kvarken.fi/Link.aspx?id=551842>. 8 s.
- 2009: Marknadsföringsplan för världsarvet Kvarkens skärgård 2009-2010. 9s. Metsähallitus, luontopalvelut, Vaasa.
- Meriruoho, A. 2010: Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen kävijätutkimus 2009. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 134. 50 s.
- Metsähallitus 2004: Kestävän luontomatkailun periaatteet luonnonsuojelualueilla. – Metsähallitus, Vantaa. <<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/luonnonsuojelu/suojelualueidenhoitojakaytto/virkistyskayttojaluontomatkailu/Kestavanluontomatk/Sivut/Kestavanluontomatkailunperiaatteetluonnonsuojelualueilla.aspx>>, 26.11.2010.
- 2009: Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen hallinto- ja kehityssuunnitelma. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 58. 78 s.
- 2010: Suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteet. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 127. 93 s.

- Mononen, J. & Smeds, P. 2010: Nykytilakartoitus. Outdoors Finland Discover Pohjanmaa – Esiselvityshanke, Vaasan ammattikorkeakoulu, Vaasa. 58 s.
- Pohjanmaan liitto 2003: Pohjanmaan maakunnan matkailustrategia vuosille 2003–2006. – Pohjanmaan liitto, Vaasa. 16 s.
- 2010: Pohjanmaan maakuntasuunnitelma 2040. Uuden energian Pohjanmaa. Energiaa huippuosaamisesta, monikulttuurisuudesta ja vahvasta yhteisöllisyydestä. – Pohjanmaan liitto, Vaasa. 51 s.
- 2011: Pohjanmaan maakuntaohjelma 2011–2014. Energiaa huippuosaamisesta, monikulttuurisuudesta ja vahvasta yhteisöllisyydestä. – Pohjanmaan liitto, Vaasa. 61 s.
- Saarinen, J. 1998: Kestävyys, kantokyky ja matkailun kehittäminen: näkökulmia kestävän matkailun problematiikkaan. – Teoksessa Saarinen, J. & Järviluoma, J. (toim.), Kestävyys luonnon virkistys- ja matkailukäytössä. Pallas-Symposium 1997. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantaja 671. S. 15–31.
- Sarlin, A., Nygrund, S. & Meriruoho, A. 2010: Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen yritystutkimus 2009. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 143. 50 s.
- Stankey, G. H., Cole, D. N., Lucas, R. C., Petersen, M. E. & Frissell, S. S. 1985. The limits of acceptable change (LAC) system for wilderness planning. – USDA Forest Service General Technical Report, INT-176. Intermountain Forest and Experiment Station, Ogden, Utah. 39 s.
- Swarbrooke, J. 1999: Sustainable tourism management. – CABI Publishing, New York. 371 s.
- Tilastokeskus 2010: Matkailutilastot 2010. – Tilastokeskus, Helsinki.
- UNESCO 1972: Yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta. Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous 17.10.1972. Hyväksytty Unescon yleiskokouksen 17. istunnossa Pariisissa 16.11.1972. Suomen hallituksen ratifioima 13.2.1987. Suomen asetuskokoelman sopimussarja n:o 19/87. Suomen Unesco-toimikunta, Helsinki 1999. – <<http://whc.unesco.org/en/conventiontext>>.
- 2001: A Proposed Framework for the Development of Joint Cooperation On Nature Conservation and Sustainable Tourism At World Heritage Natural sites. – <<http://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-113-1.pdf>>.
- Valtakunnallinen matkailustrategiatyöryhmä 2006: Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & Toimenpideohjelma vuosille 2007–2013. – Kauppa- ja teollisuusministeriö, Helsinki. KTM julkaisuja 21/2006. 102 s.
- Wallin, T. 2010: Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen asiakaspalvelun ja opastuksen kehittäminen. – Raportti, Metsähallitus, Pohjanmaan luontopalvelut, Vaasa. 34 s.
- Weaver, D. W. 1999: Magnitude of ecotourism in Costa Rica and Kenya. – Annals of Tourism Research 26: 792–816.

Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunnan kokoonpano 1.1.2011

Mustasaaren kunta	Rurik Ahlberg
Korsnäsin kunta	Anita Ismark
Maalahden kunta	Margareta Nyman-Klemets
Vöyrin kunta	Tom Holtti
Vaasan kaupunki	Veli-Matti Laitinen
Geologian tutkimuskeskus	Runar Blomqvist
Merenkulkulaitos	Eirik Klockars
Vaasanseudun Kehitys Oy	Pekka Haapanen
Pohjanmaan Matkailu	Erkki Laakso
Pohjanmaan museo	Vesa Heinonen
Museovirasto	Annika Harjula
Pohjanmaan liitto	Olav Jern
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	Pertti Sevola
Metsähallitus	Kari Hallantie, Nina Överholm
Björkö jakokunta	Hans Winberg
Raippaluodon kylän jakokunta	Martin Håkans
Norra Vallgrundin jakokunta ja	
Södra Vallgrundin jakokunta	Christel Holmlund-Norrén
Bergön jakokunta	Rolf-Erik West
Sundomin jakokunta	Folke Östergårds
Moikipään kylän jakokunta	Måns Holming
Maksamaan saariston jakokunta	John Erickson
Österbottens svenska producentförbund	Mikael Norrgård
Natur och Miljö rf	Tom Gullberg
Ostrobothnia Australis rf	Ingvar Fagerholm

LIITE 2.

Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunnan markkinointityöryhmän kokoonpano 1.1.2011

Katarina Heikius (puheenjohtaja), Mustasaaren kunta
Kenth Nedergård (sihteeri), Pohjanmaan Matkailu
Tuija Warén, Metsähallitus
Erkki Laakso, Pohjanmaan Matkailu
Maria Backman, Vaasan kaupunki/ Kongressi Vaasa
Tom Holtti, Vöyrin kunta
Ann-Sofi Backgren, Korsnäsin kunta
Ulla-Maj Pinola, yrittäjä, Åminne stugby -lomakylä, Maalahden kunta
Stefan Rannanpää, Pohjanmaan liitto
Vesa Heinonen, Terranova
Anita Storm, Merenkurkun neuvosto
Pekka Haapanen, VASEK
Jan Gäddnäs, Gaia Events – eräopas & matkailuyrittäjä, Vaasa
Jussi Mendelin, yrittäjä, Varppi, Maksamaa
Göran Antila, yrittäjä, Björkö Wärdshus, Mustasaari
Karin Dahlström, Replot-Björkö Turism rf
Maria Hällund, Raippaluodon saariston kotiseutuyhdistys

Matkailun kestävyuden seurannan mittaristo Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella

YLEINEN PERIAATE ja tarkentavia tavoitteita	MITTARI	MITTAUSTAPA	NYKYARVO	TAVOITEARVO VUONNA 2015	RAJA- ARVO	ALUEIDEN HOIDON JA KÄYTÖN OHJA- UKSEN KEINOT
1. Ympäristöä kuormitetaan mahdollisimman vähän: maaston kuluneisuus on hyväksyttävissä rajoissa, käytetään merkittyjä reittejä ja huollettuja rakenteita silloin, kun niitä on, ympäristöä säästävä retkeily on yleisesti käytössä, polttopuun käyttö on säästävää.	Kuinka paljon maaston kuluneisuus on häirinnyt kävijöitä	Kävijätutkimus	4,51 (2009) asteikolla 1–5, jossa 1 = häirinnyt erittäin paljon ja 5 = häirinnyt erittäin vähän	4,6	vähintään 4	Reittien ja rakenteiden suunnittelu ja kestäväintä, käytön ohjaus
	Kuinka paljon maaston roskaantuneisuus on häirinnyt kävijöitä	Kävijätutkimus	4,42 (2009) asteikolla 1–5, jossa 1 = häirinnyt erittäin paljon ja 5 = häirinnyt erittäin vähän	4,6	vähintään 4	Reittien ja rakenteiden suunnittelu ja kestäväintä, käytön ohjaus
2. Arvostetaan paikallista kulttuuria ja perinteitä: Metsähallituksen toiminta on paikallisesti hyväksyttävää, maailmanperintöön liittyvien yhteistyöyrittäjien toiminta on paikallisesti hyväksyttävää.	Matkailuyritysten yhteistyösopimusten määrä	Puistoalueen seurannat	23 (2010)	27	vähintään 20	
	Merenkurkun maailmanperintötunnusta käyttävien yritysten ja yhteisöjen lukumäärä	Puistoalueen seurannat	35 (2010)	45	vähintään 35	

YLEINEN PERIAATE ja tarkentavia tavoitteita	MITTARI	MITTAUSTAPA	NYKYARVO	TAVOITEARVO VUONNA 2015	RAJA- ARVO	ALUEIDEN HOIDON JA KÄYTÖN OHJA- UKSEN KEINOT
3. Asiakkaiden arvostus ja tietämys luonnosta ja kulttuurista lisääntyvät: asiakkaat tuntevat paikallisen kulttuurin erityispiirteet, asiakkaat ovat kiinnostuneita luonnosta ja alueen kulttuuriperinnöstä ja kyselevät sekä hankkivat lisätietoa, luonto ja kulttuuri ovat matkan tärkeitä motiiveja.	Kuinka tärkeää kävijöille on luonnon kokeminen	Kävijätutkimus	96 %:lle kävijöistä luonnon kokeminen on joko melko tai erittäin tärkeää (2009)	96 %	nykytila	
	Kuinka tärkeää kävijöille on kulttuuriperintöön tutustuminen	Kävijätutkimus	65 %:lle kävijöistä kulttuuriperintöön tutustuminen on joko melko tai erittäin tärkeää (2009)	75 %	nykytila	
4. Asiakkaiden mahdollisuudet luonnossa virkistäytymiseen paranevat: ylläpidetään laadukasta ja viihtyisää virkistysympäristöä, otetaan huomioon muut asiakkaat.	Valtakunnallinen kävijätyytyväisyysindeksi	Kävijätutkimus	3,99 (2009) asteikolla 1–5, jossa 1 = erittäin tyytymätön ja 5 = erittäin tyytyväinen	4,10	vähintään 3,9	
	Kuinka paljon liiallinen kävijämäärä on häirinnyt kävijöitä	Kävijätutkimus	4,60 (2009) asteikolla 1–5, jossa 1 = häirinnyt erittäin paljon ja 5 = häirinnyt erittäin vähän	4,6	vähintään 4	
	Kuinka paljon muiden kävijöiden käyttäytyminen on häirinnyt kävijöitä	Kävijätutkimus	4,62 (2009) asteikolla 1–5, jossa 1 = häirinnyt erittäin paljon ja 5 = häirinnyt erittäin vähän	4,6	vähintään 4,2	

YLEINEN PERIAATE ja tarkentavia tavoitteita	MITTARI	MITTAUSTAPA	NYKYARVO	TAVOITEARVO VUONNA 2015	RAJA- ARVO	ALUEIDEN HOIDON JA KÄYTÖN OHJA- UKSEN KEINOT
	Asiakkaiden arvio palveluiden laadusta	Kävijätutkimus: keskiarvo palveluista (valtak. vertailukelpoisista) kävijätyytyväisyysraportissa	3,63 (2009) asteikolla 1–5, jossa 1 = erittäin tyytymätön ja 5 = erittäin tyytyväinen	4	vähintään 3,6	
5. Asiakkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi vahvistuvat: kävijät tuntevat rentoutuvansa ja virkistäytyvänsä luonnossa, kävijät saavat henkilökohtaisia luontokokemuksia ja elämyksiä, palvelurakenteiden turvallisuus taataan.	Kuinka tärkeää kävijöille on rentoutuminen	Kävijätutkimus	90 %:lle kävijöistä joko melko tai erittäin tärkeää (2009)	nykyarvo	vähintään nykyarvo	
6. Vaikutetaan myönteisesti paikalliseen talouteen ja työllisyyteen: matkailu edistää paikallistaloutta.	Kävijöiden paikallistalouteen jättämä rahamäärä	Kävijätutkimus, kävijälaskenta ja paikallistaloudellisten vaikutusten arviointimalli	4,9 miljoonaa euroa ja 57 htv (2010)	5 %:n vuosittainen kasvu	vähintään 4,9 milj. euroa ja 57 htv	
7. Viestintä ja markkinointi on laadukasta ja vastuullista.	Miten hyvin alueen luonto, harrastusmahdollisuudet sekä reitit ja rakenteet vastaavat kävijöiden ennako-odotuksia	Kävijätutkimus: keskiarvo odotuksista kävijätyytyväisyysraportissa	4,03 (2009) asteikolla 1–5, jossa 1 = erittäin huonosti ja 5 = erittäin hyvin	4,2	vähintään 4	
8. Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä: Metsähallituksen ja matkailuyritysten yhteistyö on luontevaa ja vuoro-vaikutteista, asiakaspalaute kerätään ja se käsitellään, sidosryhmäyhteistyö on hyvää ja säännöllistä.	Arvio Metsähallituksen (luontopalveluiden) toiminnasta yrittäjäarviona (1-5).	Yrityspalaute	3,71 (2009) asteikolla 1–5, jossa 1 = erittäin huono ja 5 = erittäin hyvä	3,8	vähintään 3,6	

YLEINEN PERIAATE ja tarkentavia tavoitteita	MITTARI	MITTAUSTAPA	NYKYARVO	TAVOITEARVO VUONNA 2015	RAJA- ARVO	ALUEIDEN HOIDON JA KÄYTÖN OHJA- UKSEN KEINOT
9. Luontoarvot säilyvät ja toiminta edistää luonnonsuojelua: matkailu ja virkistyskäyttö eivät vaaranna uhanalaisten ja harvinaisten lajien esiintymistä. Luontomatkailu edistää tai ei ainakaan huononna maisema-arvoja.	Saaristolinnuston seurannat? (maailmanperintöindikaattori 7)	Päätetään myöhemmin.				Arvioidaan, onko matkailu ollut vaikuttava tekijä vaihteluun. Tiedottaminen, käytön ohjaus ja vaikuttaminen käyttäytymiseen sidosryhmäyhteistyön avulla.

Suunnitelman päivitysvaiheessa huomioitavia seikkoja

- Käytön ohjauksen menetelmiä on hyvä terävöittää. Maailmanperintöalueen käyntikohteiden selkeämpi tulevaisuuden profilointi matkailun kehittymisen myötä. Käyntikohteiden profiloinnin yhteensopivuuden varmistaminen Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen markkinointisuunnitelman kanssa.
- Matkailuyritysten ja matkailun kehittämisorganisaatioiden osallisuutta suunnitteluun on hyvä vahvistaa.
- Tavoitteenasettelun ja toimenpideohjelman otsikoinnin tarkentaminen.
- Matkailun kestävyysseuranta varten määriteltyä mittaristoa kehitetään maailmanperintöalueen tarpeita silmällä pitäen.

LIITE 5.

Maailmanperintöalueella ja sen vaikutusalueella toimivia matkailuyrityksiä.

Lähde: Pohjanmaan Matkailu ry.

Kvarkenturer
Kb Berny Ky
Vaasan Saaristopalvelu Oy – Vasa Skärgårdsservice Ab
Neptune Service
Qvarken Boat Charter
Kaartos båt- och skotertransport
Stefan Rönn
Ulf Rönnblad
Peter Björkqvist
Rolf-Erik West
Boda Fisk och Frakt
Postjakten
Classic Cruises
Kompassiruusu – Kompassros
De Geer Cruises
Oy Björkö Wårdshus Ab
Hannelen mökit – Hanneles stugor
Ab Björkö Camping Oy
Torpet Stugor
Solbacken / Aurinkomäki
Villa Hansus
Villa Vargvik
Villa Vistan
Villa Lipkin
Odd Inn Öb
Oy Varppi Ab
Klemetsgårdarnas stugförmedling
Åminne stugby
Aija's stugor
Västerstrand
Westbay Inn
Hotel Vallonia Garden
Kvarken restaurant Öb
Oy Jebe Tourism Ab
Ab Cafe Arken Oy
Kalles Inn Ab

Finngundet
Villa Bullerås
Cafe Salteriet
Hannaca
Restaurang Mölle Oy Ab
Blue Adventure Ky
Lenie's Cafe & Bar
Åminne sommarrestaurang
Saaristoretket – Skärgårdsturer
Gaia Events
Oy AWAY Tourism Ab
Tatu Nevala
Ab Outback Oy
Kvarken Relax
Tmi Viervi
Education & Outdoor Service
Mona Enell-Nilsson
Hans Hästbacka
Olof Jern
Jukka Paakkunainen
Solveig Pätt
Nina Westman-Enroth
Vippipooki
Elisabeth Backman
Leisure Path
Botnia Events
Pesca Mare
Kalastusopas M. Laine
Paniken Kalastusmatkailu
Kvarkens Safaris

Uusimmat Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisut

Sarja A

- No 192 Juutinen, R. ym. 2010: Lähteikköjen ennallistamistarve – kasviyhteisöjen ja ympäristön rakenteen tarkastelu. 59 s.
- No 193 Juutinen, R. (toim.) 2010: Lähteikköjen ennallistamistarve – hyönteislajiston tarkastelu ja koko hankkeen yhteenveto. 133 s.

Sarja B

- No 151 Sarajärvi, K. 2011: Syötteen kävijätutkimus 2010. 55 s.
- No 152 Sarajärvi, K. & Virkkunen, V. 2011: Syötteen yritystutkimus 2010. 47 s.
- No 153 Korhonen, M. 2011: Evon retkeilyalueen kävijätutkimus 2010. 46 s.
- No 154 Mäenpää, O. 2011: Torronsuon kansallispuiston kävijätutkimus 2010. 47 s.
- No 155 Tikkanen, R. 2011: Liesjärven kansallispuiston kävijätutkimus 2010. 51 s.

Sarja C

- No 99 Alatossava, S. 2011: Oulangan kansallispuiston luontomatkailusuunnitelma 2011. 49 s.
- No 100 Metsähallitus 2011: Paistunturin erämaa-alueen ja siihen liittyvien soidensuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 186 s.
- No 101 Metsähallitus 2011: Jonkerinsalon hoito- ja käyttösuunnitelma. 51 s.
- No 102 Metsähallitus 2011: Pohjoislahden–Tiilitehtaanmäen hoito- ja käyttösuunnitelma 2010–2023. 58 s.
- No 103 Metsähallitus 2011: Skötsel- och användningsplan för Norrfjärden–Tegelbruksbacken 2010–2023. 58 s.
- No 104 Metsäntutkimuslaitos & Metsähallitus 2011: Elämänmäen vanhojen metsien suojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 38 s.
- No 105 Pulkkinen, P., Partanen, T., Kiiskinen, A. & Laakkonen, M. 2011: Pallas-Yllästunturin kansallispuiston kalavesien hoito- ja käyttösuunnitelma. 2. korj. p. 39 s.
- No 106 Metsähallitus 2011: Muotkeduoddara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána. 186 s.
- No 107 Metsähallitus 2011: Báišduoddara meahcceguovlu ja dasa guoskevaš jekkiidsuodjalan-guovlluid dikšun- ja geavahanplána. 158 s.
- No 109 Meriruoho, A. 2011: Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen luontomatkailusuunnitelma. 54 s.
- No 110 Meriruoho, A. 2011: Naturturismplan för världsarvet Kvarkens skärgård.
- No 111 Meriruoho, A. 2011: Sustainable Tourism Development Strategy 2011 Kvarken Archipelago World Heritage Site.

ISSN-L 1796-2943
ISSN 1796-2943 (Verkojulkaisu)
ISBN 978-952-446-917-3 (pdf)

www.metsa.fi/julkaisut